

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární, preprimární prevence a speciální pedagogiky

**Rizikové chování spojené s novými technologiemi u žáků
druhého stupně základních škol**

Bakalářská práce

Autor práce: Tereza Regnerová

Studijní program: Speciální pedagogika

Studijní obor: Výchovná práce ve speciálních zařízeních

Vedoucí práce: Mgr. Martin Kaliba, Ph.D.

Oponent práce: doc. PaedDr. Martina Maněnová, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Tereza Regnerová

Studium: P19K0286

Studijní program: B7506 Speciální pedagogika

Studijní obor: Výchovná práce ve speciálních zařízeních

Název bakalářské práce: **Rizikové chování spojené s novými technologiemi u žáků druhého stupně základních škol**

Název bakalářské práce AJ: The risk behaviour of lower secondary school pupils relating with modern technologies

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá rizikovým chováním spojeným s novými technologiemi u žáků 2. stupně základních škol. V teoretické části jsou popsány základní typy rizikového chování v kyberprostoru, vymezena specifika online chování cílové skupiny dětí na 2. stupni základních škol a možnosti primární prevence těchto jevů ve školním prostředí. Praktická část práce si klade za cíl identifikovat rizikové chování dané cílové skupiny na internetu (se zaměřením na grooming a sexting) v kontextu jejich edukace a preventivních aktivit zaměřených na e-rizika. Z metodologického hlediska bude použita metoda dotazování a metoda analýzy dokumentace.

HOLLÁ, Katarína. Sexting a kyberšikana. Bratislava: Iris, 2016. ISBN 978-80-815-3061-6.

KOPECKÝ, Kamil. Rizika internetové komunikace v teorii a praxi. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3571-8.

KOPECKÝ, Kamil. Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4861-9.

KOŽÍŠEK, Martin a Václav PÍSECKÝ. Bezpečně n@ internetu: průvodce chováním ve světě online. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-5595-3.

ŠEVČÍKOVÁ, Anna. Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5010-1.

Zadávací pracoviště: Katedra speciální pedagogiky,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Martin Kaliba, Ph.D.

Oponent: doc. PaedDr. Martina Maněnová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 10.2.2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením vedoucího Mgr. Martina Kaliby, Ph.D. a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 31.5. 2023

Podpis autora

Anotace

REGNEROVÁ, Tereza. Rizikové chování spojené s novými technologiemi u žáků druhého stupně. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2023. 81 s. Bakalářská práce.

Tato bakalářská práce se zabývá rizikovým chováním spojeným s novými technologiemi u žáků 2. stupně základních škol. V teoretické části jsou popsány základní typy rizikového chování v kyberprostoru, vymezena specifika online chování cílové skupiny dětí na 2. stupni základních škol a možnosti primární prevence těchto jevů ve školním prostředí. Praktická část práce si klade za cíl identifikovat rizikové chování dané cílové skupiny na internetu (se zaměřením na grooming a sexting) v kontextu jejich edukace a preventivních aktivit zaměřených na e-rizika. Z metodologického hlediska bude použita metoda dotazování a metoda analýzy dokumentace.

Klíčová slova: sexting, kybergrooming, oběť, agresor, sociální síť

Annotation

REGNEROVA, Tereza. *The risk behaviour of lower secondary school pupils relating with modern technologies*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2023. 81 pp. Bachelor Thesis.

The bachelor thesis deals with the risky behaviour associated with new technologies among pupils in the lower-secondary school. The theoretical part describes the basic types of risky behaviours in cyberspace, defines the specifics of online behaviour of the target group of children at the lower-secondary school and the possibilities of primary prevention of these phenomena in the school environment. The practical part of the thesis aims to identify risky behaviour of the target group on the Internet (with a focus on grooming and sexting) in the context of their education and prevention activities focused on online risks. From the methodological point of view, the method of interviewing and the method of documentation analysis will be used.

Key words: sexting, kybergrooming, victim, aggressor, social media.

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala Mgr. Martinu Kalibovi, Ph.D., za odborné vedení své bakalářské práce a poskytnutí cenných rad.

Obsah

Úvod.....	9
1 Nebezpečí virtuálního prostředí aneb nežádoucí chování u dětí v kyberprostoru ..	11
1.1 Sexting.....	15
1.2 Dělení sextingu.....	16
1.3 Rizika spojená se sextingem	18
1.3.1 Kyberšikana	18
1.3.2 Kyberstalking.....	18
1.3.3 Dětská pornografie.....	19
1.3.4 Sebevražda a sebepoškození	19
1.3.5 Návykové látky	19
1.3.6 Ztráta společenského statusu	20
1.4 Případy sextingu v České republice	20
1.4.1 „Žaneta“	20
1.4.2 „Kristýna a Jana“	20
2 Kybergrooming	22
2.1 Etapy kybergroomingu	23
2.2 Manipulační techniky predátorů	25
2.3 Predátoři	27
2.3.1 Typologie pachatelů kybergroomingu	28
2.4 Oběti kybergroomingu	29
2.4.1 Následky sexuálního zneužití	30
2.5 Případy kybergroomingu v České republice	32
2.5.1 „Monika“	32
2.5.2 „Falešná Ewa Farna“	33
3 Pubescenti ve virtuálním světě	34
3.1 Kyberprostor versus realita	36
4 Prevence sextingu a kybergroomingu	38
4.1 Preventivní kroky rodičů proti e-rizikům.....	38
4.2 Preventivní kroky školy proti e-rizikům	41
4.3 Kde vyhledat pomoc aneb nesnáze v kyberprostoru.....	43
5 Výzkumná část.....	46
5.1 Hlavní výzkumný cíl, dílčí výzkumné cíle a hypotézy	46
5.2 Charakteristika výzkumného nástroje	48
5.3 Charakteristika výzkumného vzorku.....	49
5.4 Interpretace a analýza dat.....	50
5.5 Vyhodnocení hypotéz	68

Závěr	71
Seznam použité literatury	73
Seznam tabulek a grafů.....	77
Příloha A	78

Úvod

Nacházíme se v době největšího technologického pokroku, což nám poskytuje zcela nové možnosti, kdy virtuální svět začíná dominovat reálnému světu. Lze zmínit, že již dnes do značné míry ovlivňuje a utváří naše životy, a to ve všech oblastech. V kyberprostoru nalezneme různé nástrahy, které jsou leckdy více než nebezpečné.

Moderní technologie sice usnadňují naše životy, ale zároveň představují obrovská a nezdánlivě opomíjená rizika, která si především dospívající jedinci plně neuvědomují a neberou v potaz samotné hrozby. V kyberprostoru se mnohdy jedinec může ztratit a zcela se oddat negativním a často nežádoucím jevům. Jedinec si může velice rychle vytvořit závislost na virtuálním prostředí, a objevovat tak problematickou a lákavou zábavu. Nicméně každý jedinec, bez ohledu na věk či příčinění, se může stát potenciální obětí kteréhokoliv rizikového jevu.

Zranitelnost, naivita, ztracenost ve společnosti, touha po pozornosti, promiskuita, slepá a bezmezná důvěra k neznámému člověku. Všechna uvedená slova popisují především rizikové znaky sexuálního chování u pubescentů.

Tato bakalářská práce se zabývá dvěma rizikovými online jevy (sexting, kybergrooming), které se samozřejmě neobjevují jen u pubescentů. Sexting je v současnosti populární téma, kterým se zabývají odborníci, rovněž i široká veřejnost projevuje o něj projevuje čím dál větší zájem. Problematika sextingu se vyskytuje ve světě již delší dobu a v současnosti je to velice populární zábava nejen pro dospělé jedince. Kdežto kybergrooming ještě před několika lety nebyl zcela známý a většina lidí si nedokázala představit rizika.

Rapidní nárůst zájmu o uvedenou problematiku představil český dokumentární film „V síti“. Tento dokument příkladně vyobrazoval modelové situace na internetu, které byly velice nebezpečné a psychicky náročné i pro samotné herečky, které pouze hrály nezletilé dívky ve věku dvanácti let.

Internetové nebezpečí je stále aktuálnějším a spekulativnějším tématem, se kterým by se měli seznámit všichni jedinci. Je důležité, aby každý člověk věděl, jak se vypořádat s nesnadnou situací. Za kým může přijít, komu se svěřit a koho požádat o pomoc. Ačkoliv taková situace představuje obrovský psychický nátlak a pocity beznaděje.

Práce je rozdělena do pěti kapitol, z nichž první čtyři obsahují teoretickou část a pátá kapitola se věnuje výzkumnému šetření. V první kapitole ve stručnosti představím rizikové chování na internetu. Dále definuji a nastíním první rizikový jev (sexting), který následně rozdělím na jednotlivé typy. Charakterizuji a detailně popíšu rizikové jevy, které úzce souvisí s uvedeným patologickým jevem. V neposlední řadě přiblížím samotné případy sextingu z České republiky.

Druhá kapitola se zaměřuje na další zkoumaný rizikový jev, a to kybergrooming. Představím jednotlivě etapy groomingu, charakterizuji manipulační techniky groomerů a definuji jednotlivé typy agresorů. Dále popíšu ve stručnosti oběť a vymezím možná rizika i následky sexuálního zneužití. Na závěr kapitoly opět uvedu několik případů kybergroomingu z České republiky. Třetí kapitola charakterizuje vývojové období pubescence a zároveň představuje specifické rysy chování a způsob komunikace pubescentů ve virtuálním prostředí, které se odlišují od reality. Předposlední kapitola se zaměřuje na preventivní opatření, která jsou realizována ve školním a domácím prostředí. V této kapitole nalezneme základní preventivní projekty a internetové stránky, které jsou dostupné a určené především obětem různých rizikových jevů v online prostředí. Poslední kapitola představuje výzkumnou část.

Nejdříve popíšu hlavní a dílčí cíle, charakterizuji výzkumný nástroj i samotný výzkumný vzorek a stanovím hypotézy. V neposlední řadě získané výsledky zaznamenám a vyhodnotím hypotézy. Na závěr shrnu všechny poznatky, které jsem během práce získala.

1 Nebezpečí virtuálního prostředí aneb nežádoucí chování u dětí v kyberprostoru

Svět obklopují moderní technologie, které se neustále vyvíjí a vznikají zcela nové. Hlavním úkolem je tedy usnadnit život lidem ve světě. Příkladem může být mobilní telefon, bez kterého si většina z nás již nedokáže představit existenci. Z velké části nám všem telefon pomáhá v různých oblastech života (snadné kontaktování našich blízkých, rychlé získávání všelijakých informací nebo široká nabídka virtuálních aktivit [hraní her, seznamování s novými lidmi, poslech hudby/audioknihy, online posilovna, zdokonalování svých jazykových dovedností atd.]).

Ačkoliv žijeme ve velmi komfortní době téměř dokonalých technologických vynálezů, zdaleka ne každý se dovede bezpečně pohybovat ve virtuálním světě. Konkrétně se jedná o specifické působení v online prostoru, které může být velice riskantní v mnoha ohledech.

Pokud se tedy jedinec neumí správně a bezpečně chovat v tomto prostředí, snadno se může dostat do nepříjemné situace a kyberprostor se stane destruktivním nástrojem života dané osoby.

Dospívající jedinci ve věku 11 až 16 let představují skupinu, která je neskutečně zranitelná, zároveň důvěřivá a snadno manipulovatelná. Tudíž pro své okolí, především pro potenciální agresory, představuje velmi snadný a žádaný cíl. Dospívající jedinci se mohou snadno stát obětí kyberšikany, kyberstalkingu, kybergroomingu, sextingu a mnoha dalších online rizik, kdy pozdější teror většinou mívá počátek na různých sociálních sítích.

V opačném případě mohou mladí jedinci zneužít moci anonymity a stát se sami tyrany.

Navíc zde existuje i možnost vzniku jakékoliv formy virtuální závislosti (hraní videoher, pornografie). Důležité je rozlišit online rizika nebo závislost spojenou s nadměrným trávením volného času na internetu. Každá doba má své klady i zápory, a proto je správné nahlédnout a zhodnotit danou problematiku z obou stran.

Uhls (2018) uvádí, že většina výzkumů sociálních médií potvrdila, že pokud se jedinec nechová problémově v běžném životě, je téměř jisté, že se tito mladí jedinci dokážou podobně adaptovat a chování i jednání není nikterak negativně ovlivněno.

Mladí lidé využívají virtuální svět aktivněji z prostých důvodů – socializace, začlenění se mezi vrstevníky nebo podpory ve vývoji identity. Zároveň je nutné neopomenout, že pohyb ve virtuálním světě se rychlým tempem stává neodmyslitelnou součástí běžného života.

Na druhé straně existuje nespočet negativ, která mohou způsobit různé nepříjemnosti. Některé sociální sítě jsou povoleny k užívání od stanoveného věku, většinou od třinácti let.

Přesto 40 % dětí o svém věku lže a zakládá si profily na různých sociálních sítích. Založit si profil například v jedenácti letech, a lhát tedy o svém věku není ve své podstatě tak nebezpečné, ale rizika mohou vzniknout.

Kyberprostor představuje zcela jiný svět, ve kterém fungují odlišné normy, případně zde zcela chybí. Člověk tady může získat naprosto odlišnou identitu, současně se změní i chování a komunikace. Hulanová (2012) uvádí, že ve virtuálním světě je typická změna chování, a především samotné vnímání sebe sama a současně i vnímání ostatních uživatelů. Z psychologického hlediska je chování člověka na internetu ovlivněno následujícími aspekty.

1. Omezená percepce

Jedinec komunikuje s ostatními lidmi na internetu pomocí psaného textu. Tento způsob komunikace nepředstavuje nic hrozného, ale najdeme zde určité nedostatky. V průběhu sociální interakce v reálném světě máme možnost na člověku pozorovat jeho neverbální řeč těla, díky které získáváme bezděčně informace a dojmy o dané osobě. Jestliže si však píšeme s někým online, pak máme omezenou schopnost vcítění se do dané osoby. Samozřejmě technologie se neustále zlepšují nebo vznikají nové a my můžeme danou osobu vidět i slyšet, přesto je osobní kontakt nenahraditelný.

2. Psaný text

Dalším aspektem je psaný text. Člověk nezískává veškeré senzorní podněty v online komunikaci a zároveň pomocí psaní či čtení textu ve virtuálním prostředí může u jedince vznikat okem neviděný klam. Kdokoliv může na internetu cokoli prezentovat, ale uvedená informace nemusí být vždy pravdivá. Mohou tedy vznikat falešné identity či informace, které jsou vloženy do kyberprostoru.

3. Flexibilita identity

Ve virtuálním světě je možné prezentovat se pod falešnou identitou a zneužít moc anonymity. Jedinec, který vystupuje pod lživým profilem, je pozorovatelem nebo aktérem. Pozorovatel pouze sleduje a nikterak se nezapojuje do online aktivit. Aktér je pravým

opakem pozorovatele. Může se jednat o neškodné sebevyjádření člověka, který je v reálném životě plachý, tichý, nejistý. Díky jiné identitě získává sebedůvěru, která nemusí nutně představovat pozitivní vliv v komunikaci s lidmi. V jiném případě se může jednat o člověka, který anonymní profil používá k záměrnému poškozování ostatních.

4. Změněné vnímání

Trávení času v online prostředí může vést ke změně vnímání, kdy získáváme surrealistické zážitky. Tyto zážitky v realitě není možné získat. Online hráč se může ocitnout na jiném místě ve stejný čas nebo dokáže vyskočit čtyři metry nad zemí. S největší pravděpodobností zmíněné situace, které jsou buď zkrácené, nebo nereálné, mohou za závislost a únik do virtuálního světa.

5. Rovnost statusu

Prakticky všichni jedinci, kteří se pohybují v digitálním prostředí, mají stejnou možnost vyjádřit své názory a sdílet svoje myšlenky, a to bez ohledu na pohlaví, rasu, národnost, bohatství, dosažený stupeň vzdělání, náboženské či politické přesvědčení.

6. Transcendentní prostor

Vzdálenost již nepředstavuje žádné omezení a lidé mají možnost komunikovat s někým z jiného města, či dokonce kontinentu. Současně člověk se specifickými zálibami má možnost navázat kontakt s osobami stejného zájmu a sdílet své zkušenosti, radit či pomáhat ostatním. Nalezneme zde i negativní vliv kyberprostoru, a to v případě asociální motivace. Člověk se upne nezdravým způsobem na online kamarády a zapomíná žít svůj život v realitě.

7. Časová flexibilita

Pokud s někým komunikujeme tváří v tvář, většinou odpovíme hned, bez dlouhého přemýšlení nad odpovědí. Online prostředí nám dává možnost časové flexibility, kterou můžeme rozdělit na asynchronní a synchronní. Synchronní komunikace s lidmi například na chatu se odehrává v danou chvíli a odpověď může jedinec napsat s časovým odstupem až několika minut nebo hodin. Asynchronní komunikace může probíhat skrze e-mail nebo blog, kdy uživatel může napsat odpověď po dnech či týdnech. Jednoduše řečeno uživatel má možnost odpovědět na zprávu s odstupem času.

8. Sociální mnohočetnost

Ačkoliv můžeme být v kontaktu s různými lidmi, a to dokonce ve stejnou dobu, přesto máme tendenci vyhledávat a kontaktovat pouze určitý typ lidí, který je nám často velice podobný. Jedná se o nevědomý mechanismus lidského těla, který nás do jisté míry omezuje v poznávání odlišných lidí.

9. Možnost záznamu

V realitě nemáme možnost uchovávat, co bylo řečeno a kdy to bylo řečeno. Ve virtuálním světě každá konverzace zůstává a uživatel si může dohledat cokoliv v konverzaci. Většina dokumentů je snadno vyhledatelná. Tento fakt má svá pozitiva i negativa, pozitivní je možnost nahlédnout do minulosti a zavzpomínat nad starými konverzacemi mezi přáteli. Negativní stránku věci může představovat například lechtivý materiál, který je navždy uložen v online světě.

10. Narušení přenosu

Může nastat situace, kdy přestanou technologie úplně nebo částečně fungovat. Například se neodešle zpráva, ztratíme signál nebo samotný telefon. Pro některé z nás to není nikterak závažný problém, ale najdou se i jedinci, kteří jsou frustrováni.

11. Disinhibice

Tento pojem lze definovat jako odložení či posunutí zábrán člověka, jedná se tedy o zcela odlišné jednání a chování v reálném světě a ve světě virtuálním. Nejspíš se každý alespoň jednou setkal s člověkem na internetu, který extremisticky či nevhodně prezentoval svůj názor v komentáři na aktuální tuzemskou nebo zahraniční událost. Lidé často ztrácejí své zábrany a neznají hranice slušného, ba dokonce lidského chování. Jinak by někteří reagovali v realitě, kde stojí tváří v tvář ostatním lidem a jiným názorům. Odlišně by se tedy mohli vyjádřit prostřednictvím internetu, kde získávají pocit nezranitelnosti a moc anonymity. V tomto případě se jedná o negativní či škodlivou disinhibici. Hulanová (2012)

Naopak je možné setkat se i s pozitivní disinhibicí, kdy jedinci sdílejí s ostatními své vnitřní pocity, emoce, zážitky a jsou otevření, empatičtí, laskaví a všímavější než v realitě. Suler (2004) zmiňuje, že efekt disinhibice v online komunikaci je podmíněn na základě šesti zdrojů:

1. disociativní anonymita („nikdo mě nepozná“),
2. neviditelnost („nikdo mě nevidí“),
3. asynchronicita („reagovat nemusím hned, ale až ve chvíli, kdy vyberu nejlepší odpověď“),
4. minimalizace statusu a autority („sociální status v kyberprostoru není podstatný“),
5. solipsistická introjekce („pomocí fantazie si ve své hlavě vytvářím smyšlenou podobu daného člověka“),
6. disociativní představivost („existence vytvořených online osob“).

1.1 Sexting

Sexting je dnes již známějším pojmem, se kterým se setkávají nejen dospělí jedinci. Dalo by se říci, že pro někoho se sexting stal součástí životního stylu. V současnosti se sexting často používá v domácích, ale i v zahraničních filmech nebo seriálech.

Otázka je, zda si lidé uvědomují rizika, která mohou mít drtivý dopad na jejich budoucí osobní i profesní životy. Je důležité mít v povědomí, co tento termín představuje, proto si nejprve definujeme význam uvedeného pojmu.

Kožíšek a Písecký (2016) vysvětlují sexting jako „zasílání textových zpráv, fotografií nebo videí se sexuálním obsahem“. Autoři dále tvrdí, že provozování této aktivity má dvě úrovně: jde o výměnu podobných typů zpráv s vlastním partnerem, nebo s neznámými osobami.

Katarína Hollá (2016) uvádí, že sexting je sexuálně laděná komunikace v kyberprostoru. Dále říká, že neexistuje jediná platná a všemi odborníky uznávaná definice tohoto pojmu, která by vystihovala podstatu aktu, také příběh, formy, prostředky a účastníky uvedeného rizikového jevu, který úzce souvisí se sexuálním a nežádoucím chováním u jedinců.

V odborné literatuře nalezneme širokou škálu definic sextingu. Sexting označuje daleko komplikovanější činnost, ve které se nejedná o pouhé posílání či přijímání erotických snímků, videí či zpráv. Tato sexuálně laděná činnost také představuje určitou přípravu a vytváření sexuálního materiálu, obsah (polonahý či nahý), flirtování v kyberprostoru, sexuální komentáře na sociálních sítích nebo erotické nabídky (Hollá, 2016).

Tento pojem je spojován z velké části s kyberprostorem, ale počátky tohoto fenoménu můžeme nalézt již v historii: psaní erotických dopisů, polonahé či nahé kresby či sochy nebo erotické fotografie. Pokud nahlédneme do historie, lze dohledat spoustu uměleckých výtvarných maleb či sochařská díla, která vyobrazují nahá nebo polonahá těla žen i mužů. Například sochařské dílo ze 4 století př. n. l. nahé Afrodity Knidské, kterou vytvořil řecký sochař Praxiteles, nebo socha Doryforos („nesoucí kopí“) antického sochaře Polykleita. Mnoho dalších uměleckých ztvárnění nahoty můžeme považovat za prvopočátek sextingu (Popelka a Válková, 2001).

1.2 Dělení sextingu

Hollá (2016) uvádí základní dělení jednotlivých forem sextingu. První z nich je sexting jako druh zábavy. Jedná se o dobrovolnou tvorbu intimního materiálu, kterou jedinec přijímá od blízké či neznámé osoby, nebo jí ji zasílá. V partnerských vztazích se často vyskytuje sexting a stává se společnou aktivitou dané dvojice. Nenucené posílání polonahých či nahých fotek se také může objevit skrze anonymní erotické seznamky, kde si jedinci píšou s neznámým člověkem a motivací k tomuto jednání může být zvědavost jedince s lákavou představou zakázaného ovoce. Dále v roce 2014 proběhl výzkum, kdy Kopecký a Szotkowski zjistili u mladých jedinců ve věku 11–17 let, že tvorba lechtivého materiálu je podmíněná touhou po pozornosti a pochvale (Szotkowski, 2020).

Podle Kopeckého (2015) lze charakterizovat tzv. nátlakový sexting. V tomto případě je možné, že se potkáme s kombinací dalšího rizikového jevu (kyberšikana, kybergrooming). Osoba, která získala cizí intimní materiál, může mít sklony k násilnému chování bez jakýchkoliv zábran. Agresoři vydírají, manipulují a šikanují svoji oběť.

Nátlakový sexting nemusí být vždy zřejmý od samotného začátku, jelikož vzniknout může i postupem času. Například chlapec přesvědčí spolužačku, která je do něho zamilovaná, aby mu poslala svoji intimní fotografii, kterou však následně pošle ostatním spolužákům ve třídě.

Dalším typem je sexting jako sebe prezentace. Velký vliv na nás mají média, sociální sítě a veřejně známé osoby, které se stávají vzorem a inspirací nejen pro mladší generaci lidí.

„V současnosti mají média velkou moc. Dokonce dávají rady a tipy, jak vyřešit různé situace ve vztazích. Takové možnosti lze najít na webu, ale i v různých časopisech. Co si některé informace mladý člověk – mladé děvče vysvětlí úplně jinak?“ (Kurčíková, 2013).

Různé články na internetu nebo články v časopisech pro ženy dokonce doporučují posílání erotických zpráv či pořizování provokativních fotografií partnerovi či partnerce.

Další – a poměrně rozšířený – je cybersex, který úzce souvisí se sextingem. Cybersex neboli virtuální sex lze definovat jako *„jakoukoliv formu sexuálního vyjádření prostřednictvím počítače nebo internetu“* (Divínová, 2005). Cybersex tedy zahrnuje veškeré sexuální materiály, které se nachází v kyberprostoru.

Samotný sexting je z velké části normalizován i různými sociálními sítěmi. Nejdříve si definujme samotný pojem sociální sítě. *„Sociální sítě se používají především*

pro komunikaci a sebe prezentaci jejich uživatelů, přičemž jednotlivé ‚profily‘ lze propojovat mezi tzv. ‚přáteli‘, je možné vytvářet různé skupiny, do cizích skupin se přidávat, přidávat také vlastní fotky, sledovat a komentovat fotky přátel a posílat si vzkazy prostřednictvím zabudovaného ‚messengeru‘, tedy programu za tímto účelem vytvořeného“ (Ševčíková, 2014, s. 23).

Každá z těchto sociálních sítí disponuje určitými předpoklady a možnostmi pro uskutečnění sextingu. V současné době je tento druh zábavy velice populární a často bývá spojován s mladší generací jedinců, kteří se této činnosti aktivně účastní prostřednictvím sociálních sítí (Snapchat, WhatsApp, Instagram, TikTok atd.). Za zmínku stojí poměrně nová sociální síť TikTok. Na této platformě lze jednoduše najít polonahá videa lidí různého věku, erotické a flirtující komentáře uživatelů, dokonce zde můžeme najít návody na sexy focení ve spodním či erotickém prádle.

V neposlední řadě mají obrovský vliv na pubescenty veřejně známé osobnosti, které samy sebe mohou prezentovat vyzývavě a beze studu. Dospívající mládež si může vytvářet svoji vlastní identitu na základě populárních a zajímavých lidí. Mladí jedinci se mohou inspirovat vzorcem chování veřejně známé osoby, ať už záměrně, či nezáměrně, nebo jej dokonce zkopírovat.

Hollá (2016) představuje další formu sextingu, a to erotické zpestření vztahu u partnerů. Tento typ sextingu častěji využívají dlouhodobé páry, které si tímto způsobem okoření svůj partnerský život. Může se zdát, že tento druh zábavy je bezpečný, jelikož si v danou chvíli partneři věří, milují se a nechtějí nic jiného než zakusit lechtivou provokaci svého protějšku. Bohužel není vždy jisté, že choulostivé tajemství zůstane pouze mezi zamilovanými jedinci.

Sexting jako pomsta. Odplata za vzniklé křivdy bývá častým důvodem ke sdílení cizích nahých snímků či videí. Pár, který si dobrovolně posílá intimní materiál, se může v blízké či vzdálené budoucnosti ošklivě rozhádat, rozejít a v tom okamžiku může nastat hrozná situace. Po rozchodu se jeden z partnerů rozhodne tomu druhému mstít tím, že posílá jeho intimní materiál ostatním lidem. Cílem je vždy zranit, ponižít a potrestat svého bývalého partnera. Tato forma sextingu je spojena s kybersíkanou, kdy jedinec využívá získaného erotického materiálu cizí osoby a veřejně sdílí a rozšiřuje lechtivé fotografie, videa nebo zprávy (Kopecký, 2015).

1.3 Rizika spojená se sextingem

1.3.1 Kyberšikana

Kyberšikana představuje jeden z nejrozšířenějších fenoménů. Kyberšikana představuje elektronickou formu šikany, která se šíří prostřednictvím internetu nebo mobilních telefonů. Jedná se o cílené a úmyslné poškozování psychické pohody oběti.

Základní a neodmyslitelné prvky kyberšikany zastupuje opakovanost v jakékoliv elektronické podobě. Dále zde musí být jasný záměr člověka poškodit, ublížit mu, nebo ho ponížit před ostatními. Důležitým prvkem je viditelný nepoměr sil obou, či více účastníků. Agresor má vždy převahu, jelikož jeho oběť nemůže zcela uniknout z online prostředí. Agresor si může najít nový způsob, jak svoji oběť šikanovat. Bohužel způsobů je nespočet, a to založení nového falešného profilu, zastrašování na dalších sociálních sítích, vystupování v anonymitě nebo kyberšikana v zastoupení kamaráda (Dědková a Šmahel, 2013).

Specifickou formou kyberšikany, která se týká také sextingu, je tzv. outing. Kurčíková (2013) popisuje outing jako formu sexuálního násilí mezi mladými lidmi.

Agresor se dostane k citlivým informacím v kyberprostoru. Oběť může bezmezně důvěřovat dané osobě a poskytnout intimní materiál sama. Pachatel pomocí manipulace a důvěryhodného vystupování přesvědčí oběť, aby mu poskytla veškeré intimní materiály. Dále pachatel využije někoho třetího, aby získal choulostivé informace své oběti. V neposlední řadě agresor získal přístup k přihlašovacím údajům od různých účtů na sociálních sítích a následně záměrně sdílí či posílá soukromý materiál oběti (Hollá, 2016).

1.3.2 Kyberstalking

Tento termín vznikl spojením dvou anglických výrazů, kdy doslovným překladem je *virtuální pronásledování* či *slídění*. Kyberstalking představuje rizikový jev, který se objevuje, na rozdíl od stalkingu, v online prostředí pomocí internetu nebo jiných elektronických zařízení. Jedná se o nevyžádané a opakované pokusy o navázání virtuálního kontaktu nebo komunikace, které u oběti vzbuzují diskomfort a strach. Pachatel je většinou vytrvalý a nenápadný, rád vzbuzuje ve své oběti již zmíněný strach. Agresor ve většině případů využívá anonymity, díky které je bohužel ve výhodné pozici. Největším stimulem pro kyberstalkera je touha po moci a kontrole. Kombinace sextingu a kyberstalkingu, může mít velice negativní dopad na zdraví jedince a psychickou pohodu.

Níže jsou uvedeny rizikové faktory kyberstalkingu:

- moc anonymity a kontroly,
- efektivní a snadno dostupný nástroj agresora (sociální sítě, e-mail, esemesky, chatovací místnosti),
- hacknutí webkamery nebo soukromých intimních materiálů v počítači,
- psychický teror oběti (Veličková Hulanová, 2012).

1.3.3 Dětská pornografie

Dětská pornografie je jakákoliv reálná nebo předstíraná sexuální činnost, kdy aktérem či objektem této činnosti je dítě buď na videozáznamu, nebo na fotografiích. Jedná se o trestnou činnost. Málokdo však zná tzv. právní paradox, který je v České republice platný. Dítě starší 15 let může mít pohlavní styk, ale v žádném případě nesmí dítě nebo kdokoliv jiný natáčet nebo fotografovat sexuální aktivity. Pokud se tak stane, jedinec se dopustil trestného činu. (Kopecký a Szotkowski, 2019)

1.3.4 Sebevražda a sebepoškození

Sebevraždu můžeme popsat jako úmyslné a plánované zabití sebe sama a sebepoškození jako záměrné ubližování sám sobě. Veliké riziko představuje i tato kombinace rizikových jevů, kdy si jedinec opakovaně ubližuje, nebo v nejhorším případě spáchá sebevraždu. Bohužel v České republice i v zahraničí si mnoho dětí vzalo život kvůli zveřejněné intimní fotografie nebo videu (Beurs, 2021).

1.3.5 Návykové látky

Dvořák (2023) uvádí, že návykových a psychoaktivních látek existuje na světě nespočet a samozřejmě představují velké riziko, které však pro mladistvé jedince nemusí být vždy viditelné. Drogy byly užívány lidmi již v historii, a to nejen v rámci zábavy. Může se jednat o měkké nebo tvrdé drogy. Jedinci příležitostně nebo každodenně užívají drogy za účelem zábavy, nudy nebo úniku z reality. Každá návyková látka, legální či nelegální, představuje pro drtivou většinu lidí falešné štěstí.

Za zmínku stojí odborníky používaný termín tzv. coping strategie. Coping lze vysvětlit jako zvládání určité stresové situace prostřednictvím opakovaného rituálu, který člověku přináší dočasnou duševní úlevu. Jedná se o neškodné činnosti – cvičení v posilovně, procházku v přírodě, úklid bytu, vaření atd. Někteří jedinci vyhledávají a provozují činnosti škodlivé nebo nelegální – užívání návykových látek, nadměrné přejídání, závislost na hraní her atd.

1.3.6 Ztráta společenského statusu

Intimní materiál ve virtuální podobě se šíří velmi snadno. V online světě je doslova nezničitelným a dokáže napáchat velké škody nejen v osobním, ale i pracovním životě. Podobnou nepříjemnou situaci zažila i Jennifer Lawrence. Před několika lety známá herečka poslala svému příteli erotické fotografie a bohužel tento choulostivý materiál, byl odcizen a rozšířen na různých sociálních sítích. Ačkoliv se podařilo fotografie z určitých serverů odstranit, tak i nadále byly fotky sdíleny. (Kožíšek a Písecký, 2016)

1.4 Případy sextingu v České republice

V následující části jsou popsány vybrané případy sexuálně rizikového online jevu tzv. sextingu u dětí z České republiky a zahraničí.

1.4.1 „Žaneta“

Patnáctiletá dívka se seznámila prostřednictvím sociálních sítě GIFYO se šestnáctiletým chlapcem Michele, který pocházel z Francie. Postupem času se komunikace přesunula na další sociální síť (Facebook). Michel se na obou platformách prezentoval fotografiemi, které byly odvážné, a své nové online kamarádce Žanetě poslal polonahé fotografie těla. Po určité době Žaneta též poslala nahé fotografie s obličejem. Pachatel využil situace a vyžadoval od dívky další intimní fotografie, které mu však dívka již odmítala poslat. Chlapec se naštvál a začal vyhrožovat zveřejněním nahých fotografií Žanety na pornografických stránkách. Poté vytvořil veřejné úložiště, na které vložil erotickou fotogalerii dívky, a zpřístupnil ji zatím pouze pro sebe a Žanetu. V tuto chvíli se dívka obrátila na poradnu projektu E-Bezpečí, která ve spolupráci s týmem ze Seznamu.cz odhalila falešnou virtuální identitu mladíka, který nepocházel z Francie. Pachatel se i po ukončení online komunikace ze strany Žanety snažil navázat kontakt a komunikaci skrze jiné komunikační online nástroje (Skype, e-mail, Facebook). Tento případ posléze začala řešit Policie České republiky (Szotkowski, 2020).

1.4.2 „Kristýna a Jana“

Dvanáctiletá Jana navázala kontakt a později i komunikaci s třináctiletou Kristýnou na Facebooku. Jana napsala druhé dívce, že zasláná žádost o přátelství byl omyl,

ale pokud by jí to nevadilo, mohly by si psát a stát se kamarádkami. Kristýna se chovala k Janě velice přátelsky a často jí lichotila.

V průběhu konverzace se Kristýna začala dotazovat dívky, zda jí už rostou prsa nebo jestli má na intimních partiích nějaké ochlupení. Jana odpověděla na dotazy a konverzace dívek pokračovala již na jiná témata. Kristýna se však po nějaké době vrátila k danému tématu a poslala Janě několik nahých fotografií pořízených v posteli. Následně po dívce také požadovala zaslání nahé fotografie jejího těla s osobním vzkazem. Po čase Jana poslala dívce fotografii svého rozkroku s nápisem „Kristýnka“. Konverzace dívek pokračovala dál, až do chvíle, kdy Kristýna žádala další intimní materiál po dívce. Ve chvíli, kdy Jana odmítla poslat další explicitní materiál, začala Kristýna dívce vyhrožovat sdílením její nahé fotky všem jejím přátelům na Facebooku. Kristýna vyžadovala nahou fotografii dívky „nahore bez“ i s obličejem. Jana stále odmítala poslat požadované foto dívky. V tuto chvíli se vydírání začalo stupňovat a pachatel začal psát v mužském rodě. Pohrozil dívce, že její nahou fotografii pošle také jejímu otci a dal jí ultimátum tři minuty. Jana udělala to, co po ní „dívka“ požadovala, a poslala jí další nahou fotografii. Poté Jana dostala strach a vyhledala odbornou pomoc prostřednictvím internetu. Pracovníci poradny projektu E-Bezpečí dívku přemluvili, aby se svěřila svému tatínkovi. Ten později poskytl odborníkům přihlašovací údaje na Facebook mladé dívenky a za spolupráce s kriminální policií se celý případ začal důkladně vyšetřovat. Po určitém čase se zjistilo, že žádná Kristýna neexistuje. Tento falešně vytvořený účet založil muž ve věkovém rozmezí třiceti až čtyřiceti let, který stejným způsobem sexuálně lákal, obtěžoval a vydíral desítky dalších děvčat podobného věku jako Jana (Szotkowski, 2020).

2 Kybergrooming

Kybergrooming není zcela známý pojem, ačkoliv by každý měl alespoň mít v povědomí přibližný význam. Kopecký, Szotkowski a Dobešová (2021) uvádí, že kybergrooming je záměrná manipulace s jedincem, která probíhá prostřednictvím moderních technologií a internetu. Manipulátor chce získat nenucenou formou důvěru své oběti a následně ji přinutit k sexuálním aktivitám. Mezi nejčastější oběti patří děti a dospívající jedinci, ve výjimečných případech se může stát obětí i důvěřivý dospělý jedinec. Případy child groomingu nalezneme skoro po celém světě, včetně České republiky. Níže jsou uvedeny další definice patologického online rizika.

„Je to takové chování uživatelů internetu, jehož cílem je pomocí internetových komunikačních prostředků a jiných technologií vyvolat v dospělém/dítěti pocit důvěry a prostřednictvím falešné identity ho zneužít nebo vylákat na schůzku. Za kybergrooming může být považováno také zneužití dětí a mladistvých k jinému účelu, např. ve jménu terorismu (dítě se stává ve jménu víry teroristou)“ (Kožišek a Písecký, 2016).

„Kybergrooming je termín označující chování uživatelů internetu, které má v dítěti vyvolat falešnou důvěru a připravit ho na schůzku, jejímž cílem je oběť pohlavně zneužít“ (Hulanová, 2012). Online komunikace s neznámým kamarádem může být pro dospívajícího jedince velice nebezpečná, jelikož tato osoba nemusí být skutečná. V současné době existuje mnoho sociálních sítí a chatovacích místností. Dokonce i pomocí elektronické pošty se každý den kontaktují a poznávají lidé různého věku.

Kamarád, kterého můžeme znát pouze prostřednictvím virtuálního světa, pravděpodobně není nebezpečný sexuální deviant. Přesto se na internetu pohybují lidé, kteří mohou působit neškodně, věrohodně, vlídně, kamarádsky, avšak zdání může klamat.

V roce 2014 v České republice vznikl výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu (Univerzita Palackého v Olomouci), ve kterém se kromě jiných nežádoucích jevů objevil kybergrooming. Více než 40 % dětí ve věku 11 až 17 let by šlo na schůzku s neznámým člověkem, kterého znají pouze prostřednictvím online komunikace. Vznikaly i další výzkumy, které se zabývaly kybernetickou problematikou.

Poměrně nedávno byl natočen dokumentární film *V síti*, ve kterém tři dospělé ženy hrály, že jsou nezletilé dvanáctileté dívky. Všechny tři dívky v průběhu deseti dnů komunikovaly s dospělými muži, a s některými se i osobně setkaly. V průběhu natáčení byli přítomni i odborníci (ředitelka Linky důvěry, psycholožky, sexuoložky, právník a kriminalista a tým projektu E-Bezpečí), kteří pečlivě sledovali po celou dobu rozhovory dívek s potenciálními predátory.

Dívky oslovilo celkem 2 458 osob (především muži). Kriminalisté se zabývali pouze deseti případy, avšak režisér Vít Klusák tvrdí, že si policie vyžádala materiál, který obsahoval trestnou činnost páchanou na nezletilých, celkem čtyřicet dva případů (Pecháčová, 2020). Dokument získal úspěch nejen v České republice, ale i v zahraničí.

V roce 2018 ve Švýcarsku proběhl výzkum Univerzity v Curychu a Swisscomu, který se zaměřil na kybergrooming u dětí. Výsledky byly překvapivě špatné, jelikož 30 % dětí na internetu potvrdilo svoji osobní zkušenost s kybergroomingem. V roce 2014 se uskutečnil stejný výzkum, který však měl nižší výsledky, a to 19 %. (E-Bezpečí, 2019)

2.1 Etapy kybergroomingu

1. Příprava na kontakt s obětí

Predátor nejdříve zvolí sociální síť/sítě (Instagram, Facebook, Snapchat atd.) nebo chatovací portál/portály (Omegle nebo Chatroulette). Zde začne vyhledávat svou oběť podle věku, pohlaví, sexuální orientace, lokality a dalších uvedených informací, které nalezne na profilu mladého jedince. Nekontaktuje však pouze jednu osobu, nýbrž větší počet nezletilých osob. Útočník prostřednictvím online chatování s výrazně mladšími lidmi postupně poznává a učí se jejich způsob komunikace (emotikony, akronymy).

Aby pachatel získal důvěru svých obětí, musí mít důvěryhodný profil. Pokud by sám sebe prezentoval pravdivě, neměl by v drtivé většině případů šanci zaujmout, natož setkat se s danou osobou v realitě. Během krátké doby pachatel od své oběti získá explicitní materiál, kterým je oběť následně vydírána, a ze strachu z veřejného zesměšnění vrstevníky a z následných problémů doma i ve škole je nucena k osobní schůzce. Útočník může vystupovat pod falešnou identitou. Dítěti vysvětlí, že vyhrálo soutěž a získalo finanční obnos. Dítě tomu naivně věří a pošle pachateli své osobní údaje. Predátoři se též snaží zjistit, ve které místnosti má jejich oběť počítač, zda jejich rodiče neuvidí konverzaci (Kopecký, Szotkowski a Dobešová, 2021).

2. Kontaktování oběti

Další fáze kybergroomingu je kontaktování oběti buď na sociálních sítích, chatovacích místnostech, nebo na platformách, které jsou určeny pro zasílání zpráv (WhatsApp, ICQ nebo Skype). Pachatelé konverzaci někdy začínají zprávou „Čau, omylem jsem si tě přidal do přátel, nechceš si popovídat?“ (Kopecký, 2015).

3. Budování kamarádského vztahu

Groomer se snaží získat náklonnost a důvěru dítěte a přesvědčit ho, aby se mu nebálo svěřit se s čímkoliv. Za prvé se útočník zajímá o koníčky, oblíbené filmy, hudbu, zvíře a získává nejen nové informace o dítěti, ale také buduje kamarádský vztah. Za druhé pachatel vystupuje jako mentor, který dítěti radí a učí ho nové věci (Kožíšek a Písecký, 2016).

4. Podplácení dárky (luring)

Predátor kupuje dítěti různé dárky (moderní elektronická zařízení, značkové oblečení, boty), nebo posílá peníze. Také dítě může dostat pozvání do kina, zoologické zahrady nebo aquaparku. Jedná se o manipulační techniku – tzv. luring (Hulanová, 2012).

5. Vytvoření emoční závislosti oběti na osobě pachatele

V této fázi dítě důvěřuje především svému „kamarádovi“, kterého zná pouze přes internet. Většinou se pachateli emočně zcela otevře a prozradí mu i ta největší přání či tajemství. Tato situace je velice riziková, jelikož dítě věří hlavně svému kamarádovi (Hulanová, 2012).

6. Příprava na osobní setkání

Agresor se snaží izolovat dítě, aby jejich komunikace a případné osobní setkání proběhly, aniž by blízká osoba dítěte zjistila jakékoliv informace o jejich komunikaci.

Pokud dítě stále věří, že si píše s neznámým kamarádem téhož či podobného věku, pachatel vystupuje stále pod falešným profilem nebo izoluje dítě pomocí zaslaného choulostivého materiálu. Dítě by také mohlo být zaskočeno, pokud by vidělo agresora, který je ve věku jeho rodičů či prarodičů. Pachatel dítě uklidní a získá jeho důvěru tím, že bude vystupovat v roli tatínka či blízké osoby, která například dítě pouze odveze autem nebo s ním půjde na jiné místo, kde, již bude kamarád čekat.

Jestliže dítě odmítne dorazit na schůzku, agresor začne vydírat oběť poslaným nahým materiálem, který všichni uvidí, když nepřijde (Kopecký, Sztokowski a Dobešová, 2021).

7. Osobní setkání

Pachatel se se svojí obětí může procházet venku, jít do cukrárny, zoologické zahrady nebo do hotelu či bytu groomera, kde může dojít k sexuálnímu kontaktu (Hulanová, 2012).

8. Sexuální obtěžování

Jedná se o jakoukoliv formu sexuálního obtěžování dítěte (osahávání dítěte), sexuální zneužití (pohlavní styk), výrobu či poskytování dětské prostituce a v nejhorším případě zabití oběti (Kopecký, Szotkowski a Dobešová, 2021).

Ve chvíli, kdy oběť poslala intimní materiál, je vydírána a nucena k osobní schůzce, a ze strachu zveřejnění nahých fotek či videí se nesvěří dospělé osobě.

2.2 Manipulační techniky predátorů

Groomeri si získají pozornost dítěte pomocí manipulačních technik, které praktikují ve fázi kontaktu se svojí obětí. Ta si poté myslí, že svému neznámému kamarádovi může důvěřovat a sdílet s ním veškeré osobní informace. Manipulace může probíhat v řádu měsíců až let. Především záleží na manipulační technice, kterou groomer používá, a zároveň lehkověrnosti oběti (Kopecký a Szotkowski, 2015).

1. Mirroring

Tento pojem v překladu znamená *zrcadlení*. Pachatel se stává odrazem v zrcadle své oběti, kdy má podobné nebo stejné koníčky, poslouchá stejnou hudbu, sleduje stejné seriály nebo prochází nějakou nesnadnou situací (problémy v rodině, ve škole či s kamarády). Agresor stejným způsobem napodobuje online komunikaci dítěte (styl psaní, emotikony nebo akronymy).

Postupem času oběť začne věřit, že kamarád z virtuálního prostředí je naprosto stejný, a predátor získá sympatie dítěte.

Zrcadlení můžeme zpozorovat i v reálném světě. Často se stává, že lidé záměrně či nezáměrně napodobují neverbální řeč těla jiných jedinců (mimika, gesta, držení těla atd.) (Kopecký, 2015).

2. Phishing

Phishing neboli rybaření je podvodná a manipulační technika zaměřující se na získání osobních údajů (adresa bydliště, telefonní kontakt či jiné informace, které se týkají identifikace oběti) nebo jiných údajů (heslo kreditní karty) (Kožíšek a Písecký, 2016).

3. Profiling

Agresor podnikne průzkum a shromažďuje veškeré informace o svých potenciálních obětech. Pokud zná například e-mailovou adresu, dokáže zjistit podrobnější informace pomocí vyhledávání na prohlížeči. Pachatel postupem času může znát osobní údaje, informace o škole, rodině, přátelích nebo zájmech dítěte (Kopecký, 2015).

4. Luring

Výše uvedený termín v překladu znamená *vábění* či *lákání*. Predátor se snaží přilákat svoji oběť prostřednictvím posílání dárečků nebo finančních prostředků. Uvedenou techniku například použil trestně stíhaný pachatel z České republiky Pavel Hovorka. Deviant chlapcům nabízel finanční nebo jinou odměnu (vstupenky na koncert, osobní setkání se známou osobností apod.) (Kopecký, 2013).

5. Izolace

Ve virtuálním světě je daleko jednodušší sdílet různé informace, jelikož důsledky jsou zcela odlišné. V realitě zodpovědně neseme důsledky za své vykonané činy a vyslovené názory, ale v online prostředí tomu tak zdaleka není. Oběti se mylně domnívají, že digitální svět je neškodný a sdílení různých informací není nebezpečné. Opak je bohužel pravda.

Tajné či choulostivé informace v rukou pachatele představují ničivý nástroj, který může fatálně poškodit osobní život jedince. Agresor získává moc nad obětí a může ji vydírat v případě, kdyby se dítě rozhodlo přerušit či zcela ukončit kontakt (Hulanová, 2012).

6. Webcam trolling

Webcam trolling představuje rizikový jev, který se vyskytuje ve virtuálním světě. Pachatelé mohou používat speciální program, který simuluje zcela odlišnou osobu a prostředí. Útočníci vystupují pod falešnou identitou na různých chatovacích stránkách (Omegle nebo Chattroulete), jejímž cílem je kanadský žertík, pomsta nebo sexuální vydírání skrze kameru.

Bohužel díky modernímu pokroku a specializovanému programu lze věrohodně nasimulovat například gesta, která zmatou oběť a utvrdí ji o pravosti jedince, ačkoliv tomu tak není. Ve chvíli, kdy oběť nemá žádné pochybnosti, útočník zahájí důvěrnou konverzaci a následně vyžádá po dané osobě, aby se svlékla a ukázala své intimní partie na kameru. Nic netušící oběť ve většině případů uposlechne, netuší však, že je po celou dobu natáčena. Komunikace probíhá bez zvukového výstupu. Pachatel tudíž není prozrazen a může bez problémů komunikovat s nic netušící obětí. Pokud nastanou nějaké

pochyby na straně oběti, agresor vysvětlí, že má poškozený mikrofon, chybějící část u zvukového zařízení, případně použije jinou lež.

Vizuální online kontakt skrze webovou kameru je velice rizikový. Další způsob, jak vylákat oběť k poskytnutí intimního materiálu, je převlek pachatele. Útočník se převlékne do dívčího oblečení, paruky a pomocí lepicí pásky, make-upu nebo podprsenky s vycpávkami si vytvaruje falešné poprsí. Do kamery agresor neukazuje obličej, jelikož by mohl prozradit svoji pravou identitu (Kopecký, Szotkowski a Dobešová, 2021).

2.3 Predátoři

Nejspíš si každý člověk pod pojmem *predátor/útočník* či *grommer* představí nebezpečného a vypočítavého jedince podivínského vzhledu a chování. Tato představa do jisté míry může být mylná a stigmatizující. Na základě nahlášených případů ze sítě Lidé.cz se zjistilo, že pachatel byl ve věku 17–34 let, středoškolsky vzdělaný a zaměstnaný jedinec.

Pachatelé mohou mít vytvořené profily na nespočtu různých sociálních sítí, kde si pečlivě vybírají svoji oběť. Jejich falešná identita může mít vícero podob, kdy se útočník vydává za někoho jiného a jeho profil zůstává aktivní pouze po určitou dobu. Za druhé využívá spleť sítí falešných profilů, kterou sám vytvořil za účelem větší věrohodnosti. Ačkoliv není vyloučeno, že se dotýčný jedinec nedopustí chyby (například překlep z mužského rodu na ženský rod). Taková chyba může u oběti podnítit jisté obavy o pravost daného profilu online kamaráda. Za třetí jde o vytvoření uživatelského profilu fiktivní autoritou (například ředitel firmy, který štědře rozdává výhry v podobě financí, luxusních dovolených nebo jiných dáreků).

Agresoři nejčastěji využívají při komunikaci s obětí manipulační techniku tzv. zrcadlení, díky které jednodušeji a rychleji získají nejen pozornost a zájem jedince, ale především jeho důvěru. Pokud dítě důvěruje svému kamarádovi, svěří se mu takřka s jakýmkoliv trápením či tajemstvím. Predátor tak získává a umocňuje svoji kontrolu nad obětí. Dalším typickým krokem groomingu je izolace terorizované oběti. Groomer již zná všechna tajemství dítěte nebo v horším případě mu dítě zaslalo jakýkoliv explicitní materiál, kterým následně útočník může oběť vydírat a utlačovat, ačkoliv si vzájemně s kamarádem z virtuálního světa slíbili, že vše zůstane pouze mezi nimi.

Podle výzkumného šetření rizikového chování dětí v prostředí internetu se potvrdilo, že 27 % dětí bylo útočníkem požádáno, aby zůstala jejich konverzace a sdílení osobních informací či choulostivých zpráv pro ostatní skrytá, tudíž v tajnosti před okolím (vrstevníky, dospělými).

Zajímavý a zároveň paradoxní je fakt, že lidé s falešným uživatelským účtem častěji nahlašují jiné podvodné profily, jelikož chtějí zamezit dalším predátorům, aby se pohybovali na jejich „území“, nebo jednodušeji poznají falešný profil, který si oni sami založili (Kožíšek a Písecký, 2016).

Také lze zmínit případ Justina Berryho, kdy se v roce 2006 při slyšení v USA vyšetřovalo sexuální zneužívání dětí přes internet a někteří sexuální delikventi působili v úctyhodných profesích, zejména jako učitelé nebo právníci. Překvapivě se prokázalo, že pachatelé v mnoha případech oběť znají osobně, jelikož jsou v příbuzenském vztahu či rodinní známí. Průzkum National Juvenile Online Victimization, který provedli Wolak, Mitchell a Finkelhor, bylo navrženo, že z odhadovaných 2 577 zatčených pachatelů pro sexuální zločiny proti nezletilým bylo asi 490 zatčených (tzn. 19 % predátorů), kteří se se svými oběťmi znali už z dřívějšíka.

Podstatný je také fakt, že sexuální online obtěžování nepáchají pouze dospělí jedinci, ale také delikventní nezletilá mládež. Ve výroční zprávě časopisu Stop It Now za období 2005–2006 bylo uvedeno, že až 50 procent sexuálního ublížení na dětech je způsobeno jinými nezletilými, z toho polovinu tvoří děti mladší 13 let.

Některé případy sexuálního online obtěžování poukazují na tzv. kriminalitu bílých límečků, kdy někteří pachatelé za své činy nedostanou odpovídající trest, zejména z důvodu svého sociálního statusu (Choo, 2009).

2.3.1 Typologie pachatelů kybergroomingu

1. KVAZIVOYEUR (pozorovatel)

Tento typ groomera pouze sleduje svoji oběť prostřednictvím webové kamery a později se jí snaží přimět k odhalení a ukázání na kameru intimnějších částí těla. Groomer nevyžaduje osobní kontakt, k uspokojení dochází skrze virtuální svět.

2. Experimentátor

Se svojí obětí hraje hru na kočku a myš. Svůj profil má dokonale vymyšlený, a to každý detail. Působí na vícero portálech a nemusí mít jednu oběť. Strategicky postupuje krok za krokem ve své snaze získat to, co chce. Postupem času dítě zažene do kouta a získá intimní materiál, také ho může vylákat na osobní schůzku.

3. Kriminálník

Prvotní záměr tohoto delikventního jedince je především zisk, výdělek zprostředkovaný skrze nezletilé osoby. Jedná se tedy o dětskou pornografii, prostituci či poskytování tipů pedofilům. Oběť je buď donucena násilím, či se pro danou sexuální online aktivitu rozhodne sama, tedy dobrovolně. Kriminálníkům je jejich vlastní sexuální uspokojení nad nezletilými druhořadé.

4. Duševně nemocný

Jedinec, který je duševně nemocný, se řídí především svými pudy. Prožívání a chování se odvíjí od stupně a typu duševní choroby či mentální retardace. V tomto případě sociální a právní normy jsou zde odlišné, jelikož jedinec zcela jinak vnímá a celkově se orientuje v určité situaci a jiným způsobem ovládá své chování. Také je zde možná kombinace různých typů výše uvedených groomerů (Mašková a kol., 2012).

Majoritní společnost si nejčastěji pod pojmem *pachatel sexuálního obtěžování na nezletilých osobách* automaticky představí sexuálně duševně nemocného jedince – pedofila. Pedofilie představuje sexuální úchylku zaměřenou na děti a nezletilou mládež ve věku pěti až 12 let. Pedofila sexuálně přitahují chlapci nebo dívky bez znaků dospívání.

Pedofilii lze rozdělit na nedelikventní a delikventní. Nedelikventní pedofil nepáchá trestnou činnost na dětech, kontroluje sám sebe a ovládá své touhy, které ventiluje například sledováním pornografie. Delikventní pedofil naopak sexuálně obtěžuje nezletilé a nekontroluje sám sebe. Sexuolog na základě falografického vyšetření zjistí, zda se opravdu jedná o pedofilii, nebo ne. Predátor Jaroslav, který se vyskytl v dokumentárním filmu *V síti*, následně promluvil o své sexuální anamnéze a touhách v knize *Kdo chytá v síti*. Vyšetřením se u něj zjistilo, že trpí hebefilií. Hebefilie nebo ebefilie je sexuální úchylka vyskytující se mužů, které přitahují dívky nebo chlapci se sekundárními pohlavními znaky (růst prsou, ochlupení, tvarování těla atd.) ve věku 12–16 let (Pecháčková, 2020).

2.4 Oběti kybergroomingu

Oběti kybergroomingu se může stát kdokoliv, ale nejčastěji se jedná o mladé dívky ve věku 13 až 17 let. Hlavními motivy výběru predátora výše uvedené cílové skupiny je věk a pohlaví, ačkoliv chlapci se také mnohdy stávají oběťmi rizikového online jevu.

Pubertální dívky a chlapci se stávají lákavou kořistí sexuálních pachatelů, buď v online, nebo reálném prostředí. Oběti se tak často dostávají do nesnadných a skličujících situací, které je poznamenají do konce jejich životů.

Už ve chvíli, kdy je mladý jedinec vytipován a následně pečlivě sledován a pozorován útočníkem, zde vzniká další rizikový jev – kyberstalking/stalking. Pachatel předtím, než naváže kontakt a zahájí komunikaci, může určitou dobu svoji oběť sledovat ve virtuálním světě, nebo dokonce i v realitě.

Poté, co groomer a dítě spolu aktivně a bez ostychu komunikují, mohou se vyskytnout další nežádoucí online rizika. Především se jedná o sexting, kdy dítě pošle dobrovolně nebo z donucení svůj choulostivý materiál agresorovi, který ho má pro své vlastní uspokojení, nebo se může stát tvůrcem dětské pornografie, a získávat tak od ostatních sexuálních pachatelů požadované finance.

Také se může vyskytnout vydírání spojené s kyberšikanou („Jestli mi nepošleš další fotky, tak budu sdílet tu první fotku a uvidí ji všichni tvoji kamarádi a budou se ti smát!“).

Ve kterékoliv fázi online komunikace mohou vzniknout různé nepříjemné situace, které by dítě neočekávalo. Jedná se především o situace spojené s virtuálním či reálným sexuálním obtěžováním či zneužitím. Tyto sexuální aktivity páchané na dětech či mládeži jsou velice závažné trestné činy, které poznamenají jedince na celý zbytek života (Hulanová, 2012).

2.4.1 Následky sexuálního zneužití

Sexuální zneužití dítěte představuje vystavení pohlavnímu kontaktu, činnosti nebo chování. Zejména se jedná o pohlavní dotýkání, styk nebo obtěžování kýmkoliv, komu bylo dítě svěřeno do péče (rodič, příbuzný nebo pěstoun) anebo kýmkoli, kdo dítě zneužívá (trenér fotbalu, třídní učitel, kamarád ze sociální sítě). Rozlišujeme dva typy sexuálního zneužití:

1. kontaktní – rozličné sexuální aktivity, při kterých může, ale nemusí docházet k průniku částí těla nebo jiným předmětem do tělesného otvoru (například mazlení a tření genitálií, dotýkání se intimních partií, pohlavní styk, orální či anální uspokojení atd.).
2. nekontaktní – online komunikace se sexuálním obsahem (zprávy, fotografie, videa), dětská pornografie, dětská prostituce, exhibicionismus, voyeurismus (Hanušová, 2006).

Weiss (2005) dále uvádí, že u normality sexuálního chování hraje podstatnou roli pokrevní nespřízněnost a věková zralost sexuálních partnerů, kdy dospělá osoba nemá žádné právo spoluúčastnit se jakýchkoliv sexuálních aktivit s nezletilým dítětem, i kdyby

dítě „souhlasilo“ s pohlavním stykem či jinými sexuálními aktivitami. Nejen v České republice, ale i v mnoha dalších zemích je incest a kterékoliv sexuální aktivity zakázány a trestně stíhány. Pokud ale nahlédneme do historie nebo do jiných koutů světa, zjistíme, že mohou existovat i odlišné normy. Kmen Kukuku z Nové Guineje má sexuálně založený rituál, kdy adolescentní, dokonce i prepubescentní chlapci orálně uspokojují starší muže kmene a polykají jejich ejakulát. Důvodem je nabytí maskulinity a mužnosti u mladých jedinců. Dále v Egyptě u některých starých dynastií byl zvykem sňatek faraona a jeho dcery, a to nejen kvůli božstvu, ale i z rozumu kvůli dědictví. Na incest se odlišně nahlíželo a stále nahlíží dodnes v dalších kulturách.

Zároveň věk, tedy nezletilost dítěte, v oblasti sexuálních praktik nehraje ve světě stejnou roli, kdy ve většině civilizovaných zemí je sex s nezletilým jedincem trestně stíhán, ovšem v některých částech světa je dodnes sex s dítětem „normální“ (rituál kmene). V roce 1965 Sigmund Freud prokázal svým experimentem fakt prokazující sexuální vzrušení u některých mužů nad obrázky genitálií nezletilých dívek. Tudíž je zřejmé, že lidé ve většině zemí si museli vytvořit obranný mechanismus, především upevnit do povědomí, že je naprosté tabu účastnit se jakýchkoliv explicitních hrátek s dítětem (Weiss, 2005).

Sexuální zneužití je vždy velice negativní zkušenost, kterou si bohužel člověk nikdy nevymaže z hlavy a na celý život jej to poznamená. Téměř padesát procent sexuálně zneužitých jedinců trpí posttraumatickou stresovou poruchou, která trvá i celá desetiletí. Následky zneužívání bývají různé.

Všeobecně se u těchto osob vytrácí radost a chuť ze života, kdy tento negativní postoj k bytí na světě se odráží hlavně na duševní pohodě a vyrovnanosti člověka. U sexuálně zneužitých jedinců vznikl a často i přetrvává traumatický zážitek, mohou se objevit psychosomatické potíže a různé druhy závislostí, které si daná osoba vytvořila jako obranný mechanismus / vyrovnání se s traumatem. Také bývá častý výskyt vzniku duševních poruch, například hraniční poruchy osobnosti. Hraniční porucha osobnosti představuje negativní pohled na sebe sama, ponižování sebe sama nebo sebedestruktivní chování jedince. Jednoduše řečeno člověk si o sobě myslí, že je zbytečný, a nemá se rád. S tímto postojem k životu také souvisí další negativní jev spojený s následky sexuálního zneužívání, a to vznik jakékoliv poruchy příjmu potravy, sebepoškozování a v nejhorším případě i sebevražedné tendence (Röhl, 2014).

Vlastní tělo se stává nepřítelem a jedinec se snaží sám sebe trestat za sexuální trauma, které se mu stalo. U mladých obětí (děti a mládež) je charakteristická naprostá izolace od světa, útek (chození za školu), deprese, úzkost, odmítání plnění zadaných úkolů nejen ve škole a zraňující pohled na sebe sama (Röhl, 2014).

Za zmínku stojí i samotný chmurný pohled zneužitě osoby na svět lidí, u které se zcela změní nejen její osobní život. Drtivý dopad má takovéto trauma i na mezilidské a partnerské vztahy. Člověk se může izolovat a nepustit si k tělu nikoho, ke komu nemá dostatečně vybudovaný vztah. Naopak se může objevit časté střídání sexuálních partnerů, tudíž odlišný pohled na sexuální život jedince.

U některých obětí se mohou objevit tzv. flashbaky, které mohou dočista zničit slastné a romantické chvíle. Flashbaky zde představují jisté útržkovité vzpomínky na trauma, které v jedinci navodí pouze nepříjemné pocity – znechucení, odpor nebo vinu.

Ačkoliv si partneři dokážou společně užívat intimnosti, tyto ataky mohou vyvolat poruchu vyvrcholení či ztrátu některých sexuálních potřeb. Narušena může být i sexuální fantazie těchto jedinců, jelikož sami sebe odsuzují nebo se nechápou za to, že je představa nebo vyprávění o sexuálním zneužití dokáže vzrušit. Najdou se i tací, kteří se vzruší nad sněním u sadomasochistických hrátek. Každopádně pro mnoho obětí zůstává sexuální oblast života velice komplikovaná a v jistém smyslu problémová (Röhl, 2014).

2.5 Případy kybergroomingu v České republice

Dokumentární film „V síti“, zabývající se problematikou sexuálního zneužívání dětí ve virtuálním prostředí, ukazuje, že kybergrooming je velmi nebezpečný, a především reálný jev.

V minulých letech bylo zaznamenáno několik trestně stíhaných případů nejen v České republice.

2.5.1 „Monika“

Dvanáctiletá dívka dostala od svého otce notebook, aby si mohla psát s kamarády z Anglie a zároveň se zlepšit v cizím jazyce. Po nějaké době ji zkontaktoval muž s nevhodnou nabídkou (sex za finanční odměnu). Dívka muži odpověděla a na jeho zprávu mu napsala, že půjde na policii.

Muž se nezalekl a pohotově sdělil, že její výpověď na policii bude zbytečná, protože to nikoho nebude zajímat a nikdo to nebude ani řešit. Poté se snažil získat pozornost dívky prostřednictvím litaní, kdy sám sebe popisoval jako invalidu, tudíž

nemá takové možnosti k seznámení. Postupně dívence začal nabízet osobní schůzku. Dívka řekla svým kamarádkám o muži, který ji kontaktoval a snaží se s ní setkat i osobně. Kamarádky poradily Monice, aby šla za paní učitelkou a svěřila se. Učitelka ihned sdělila tuto nepříjemnou situaci rodičům, kteří to převzali do svých rukou.

Otec komunikoval s mužem a snažil se rozvíjet konverzaci, později získal intimní fotografii muže a nabídku fotografování dívky v podobných polohách. Tatínek dívky měl v plánu osobní setkání, na kterém by muži „vysvětlil“, že taková komunikace je nevhodná a trestná. Své úmysly však změnil a předal veškeré důkazy (fotografie, kopie konverzace) policii.

Policisté se domluvili s otcem, aby s mužem dále komunikoval a nalákal ho k osobnímu setkání v Praze. Policisté mezitím zjistili, odkud muž pochází, a také že je o mnoho let starší.

Muž se schůzkou souhlasil a v domluvený den nastoupil na vlak a vypravil se do Prahy. Na nádraží na něj čekali policisté, kteří ho zatkli. Během prohlídky u muže našli tlumicí léky, stativ, videokameru a různé erotické pomůcky. Trestní stíhání bylo pozastaveno, jelikož u pachatele byla zpochybněna přičetnost. V minulosti byl odsouzen za pohlavní zneužití a krátce po jeho propuštění muž navázal kontakt a snažil se opět o schůzku s nezletilým jedincem (Kožišek a Písecký, 2016).

2.5.2 „Falešná Ewa Farná“

Nezletilé dvanáctileté dívce z Moravy někdo na sociální síti na Facebooku nabízí e-mailovou adresu slavné zpěvačky Ewy Farné. Mladá dívka nadšeně píše zprávy v domnění, že si píše se svou oblíbenou zpěvačkou. Později se konverzace prohlubuje a nabývá na výměně osobnějších a soukromějších informací. Naivní dívka zatouží po setkání a zeptá se Ewy, zda by za ní někdy nepřijela na návštěvu. Načež Ewa souhlasně potvrdí osobní schůzku. Dívka se svěří rodičům se svým vzrušujícím setkáním se zpěvačkou, avšak následně jí schůzku rodiče zakážou. Ewa posléze napíše, že se jí porouchal automobil a bohužel nemůže dorazit na sjednané setkání. Otec s dívkou vyzkouší trik z filmu Seznam se bezpečně! 2. Požádali Ewu, aby poslala svou fotografii s napsaným jménem dívky a datem na papíře. Ewa však neodpovídá a dívka ukončí kontakt (Eckertová a Dočekal, 2013).

3 Pubescenti ve virtuálním světě

Předtím než se zaměříme na samotnou prevenci nežádoucích jevů, které se hojně vyskytují v kyberprostoru, ve stručnosti si představíme cílovou skupinu jedinců ve věku 11–15 let.

„Raná adolescence, označovaná jako pubescence, zahrnuje prvních pět let dospívání. Je časově lokalizována přibližně mezi 11.–15. rok, s určitou individuální variabilitou“ (Vágnerová, 2012, s. 369).

Eriksonova teorie „osmi věků člověka“ popisuje pubescenci jako stadium identity. Úkolem jedince je vznik, hledání a budování vlastní identity ve světě. Identita je celoživotním tématem pro každého z nás, ačkoliv nejdůležitější roli uvedené téma hraje v pubescenci a adolescenci. Respektive pubescent teprve nakročí k identitě a postupně ji prohlubuje. Samotné formování vlastní identity a svého místa na zemi přichází až v adolescenci (Říčan, 2010).

Pubescenci lze označit jako velice senzitivní období, které přináší do života každého jedince řadu změn. Tyto změny se týkají fyzického vzhledu a psychického rozpoložení pubescenta.

Fyzické změny neboli tělesné dospívání představují jednu ze zásadních a nejviditelnějších změn v tomto vývojovém období. Jedná se o pohlavní dozrání chlapců a dívek. Tyto změny jsou u každého pohlaví zcela odlišné. Hormonální změny u chlapců především podporují jejich růst a rozvoj svalů. Sekundární znaky u chlapců nejsou znepokojivé, jelikož mnohdy nejsou patrné a okem viditelné. Naopak chlapec, který vyroste, získá svalovou hmotu, prohloubí se mu tón hlasu a je společností pozitivně přijímán (tzn. jde o získání lepšího sociálního statusu). Tělesné změny u dívek jsou výraznější a očividné. Dívky mohou zažívat nepříjemné chvíle a situace, které jsou spojeny s jejich pohlavním dozráním. Například vrstevník ze stejné školy může nevhodně upozorňovat či sledovat vyvinuté poprsí dívky, a uvádět ji tak do rozpaků, především do nepříjemné situace plné sebekritických myšlenek. Dalším negativním faktorem je záměrné či nezáměrné hodnocení nadměrné vyspělosti ze strany rodičů nebo příbuzných. Dívky i chlapci v tomto věku jsou vystavováni nepříjemným situacím, ve kterých někteří lidé sexualizují je samotné.

Psychické změny u mladých jedinců se projevují především změnou způsobu myšlení, emočního prožívání, potřebou větší svobody v rozhodování a hledáním své identity a svého místa ve světě lidí. Jednoduše řečeno se nejčastěji setkáváme s následujícími projevy – nevyzpytatelným střídáním nálad, impulzivitou, přecitlivělostí nebo vzdorovitým postojem vůči dospělým (Vágnerová, 2012).

Další neopomenutelnou součástí pubescence je socializace. *„Socializace je ovlivněna jeho novými kompetencemi – v průběhu dospívání se mění názor na jiné lidi, proměnou procházejí i sociální role, dospívající odmítá podřízenou roli. Komunikace dospívajících s dospělými je touto potřebou ovlivněna také. Mění se vztah ke škole, dobrý výsledek přestává být cílem, ale stává se prostředkem. Mění se vztah k učiteli, jako autorita je brán pouze, pokud něčím imponuje. Odpoutání se od rodiny je důležitým vývojovým mezníkem – dochází k modifikaci (nikoli ke zrušení) vztahu k rodičům. Dospívá ke zjištění, že rodiče nejsou neomylní, pubescent se snaží od nich nějak odlišit. Odmítá nekritické přijetí rodičovské autority“* (Ptáček a Kuželová, 2013, s. 46).

Zásadní jsou změny v chování a postojích mladých jedinců, kdy nastává období zvýšené kritičnosti k dospělým osobám a vytváření svých vlastních názorů, hodnot a postojů k životu. V důsledku vzniklých změn osobnosti bývají dospívající jedinci označováni jako „hubatí“, „drzí“, někdy i „moralizující“.

Období pubescence je charakteristické zlomovým přechodem, hraničním mezníkem mezi dětstvím a dospělostí. Jedinec pomaličku dozrává k další životní etapě, kdy opouští známé (jistota poskytnutá péčí rodičů) a pomaličku přichází do chaotické, neznámé, ještě neobjevené budoucnosti (postupné osamostatnění a hledání svého místa na zemi).

Pubescentní období spíše představuje prvopočátek „dospělého a samostatného jedince ve společnosti a světě“. Osoby daného věku se snaží získat nový sociální status, kdy je nejdůležitější být mezi svými vrstevníky a působit „cool a dospěle“. Rodina se dostává do pozadí a již není nejdůležitější oblastí života dospívajícího jedince (Jedlička, 2011).

3.1 Kyberprostor versus realita

Potřeba kontaktu či komunikace s vrstevníky nebo s online kamarády převážně probíhá prostřednictvím virtuálního světa. Samozřejmě i v reálném světě, a to ve škole, v sousedství nebo na zájmových kroužcích. Děti a mladiství mezi sebou komunikují a utužují vztahy tzv. face to face nebo skrze elektronické zařízení (telefon, počítač, notebook, tablet, atd).

V online prostředí se jedinci mohou skupinově či individuálně věnovat různým online aktivitám, které mohou, ale nemusí být rizikové. Mohou používat sociální sítě ke komunikaci se svými vrstevníky a sledovat videa, hrát hry s dalšími hráči, posílat si zprávy, získávat informace pro seminární práci do školy atd. (Jedlička, 2011)

Chování a způsob komunikace v reálném světě jsou zcela odlišné než ve virtuálním světě. Všeobecně lze říci, že zásadní rozdíl mezi reálným a virtuálním prostředím můžeme vysvětlit pomocí výše zmíněného pojmu disinhibice. V reálném životě máme pevně vymezeny a stanoveny společenské normy, které většina lidí přijímá, uznává a řídí se jimi. Kdežto v kyberprostoru mají lidé možnost dělat a říkat věci, které by v realitě neřikali nebo nedělali. Internet vyobrazuje prostředí bez zábran a ostychu. Bohužel disinhibice může mít negativní vliv na chování jedinců v pubertě, kteří teprve objevují sami sebe, své okolí. Navíc nechťejí být omezováni a limitováni a kvůli ztrátě nespělosti může být jejich chování zřetelně jiné (Divínová, 2005).

Identita mladého jedince je zcela rozdílná ve virtuálním a v reálném prostředí.

V kyberprostoru si může každý zvolit, vytvořit a prezentovat identitu, která odpovídá danému člověku, nebo je mylná, odlišná či lživá. Dalo by se říci, že jedinec může vytvořit několik svých falešných podob, pod kterými vystupuje. Také se může stát, že naši identitu někdo „ukradne“.

Podle EU Kids Online II se čtyři procenta uživatelů ve věku devět až 16 let setkala s tím, že někdo ukradl jejich osobní informace v online prostředí (Ševčíková, 2014). Nedílnou součástí tohoto působení ve virtuálním světě je anonymita, která poskytuje jedinci rozličné možnosti. Kdežto v tomto případě v reálném světě je anonymita nemožná a člověk prezentuje sám sebe ostatním bez masky a zbytečných pozlátek. Kvůli anonymitě často vznikají velice nepříjemné situace, kdy je mládež doslova pohlcena mocí anonymity a začne ji zneužívat.

Jedním z nejčastějších rizikových online jevů, které mohou nastat, je mobbing neboli kyberšikana nebo krádež identity. Spitzer (2014) ve své knize uvádí, že na internetu nebo prostřednictvím telefonu byl napadán nebo urážen každý pátý žák ve věkovém rozmezí čtrnáct až dvacet let v Německu.

4 Prevence sextingu a kybergroomingu

Na prevenci lze nahlížet jako na soubor opatření, která mají bránit výskytu kteréhokoliv nežádoucího jevu v životě člověka. Jedná se o záměrné zamezení vzniku negativního škodlivého fenoménu, kdy cílem je částečně nebo úplně eliminovat nejen samotné rizikové chování, ale i negativní dopady na fyzickou a psychickou pohodu. Preventivní opatření rozdělujeme na primární, sekundární a terciární prevenci.

Primární prevence zkoumá a hledá předpoklady a příčiny vzniku, především by se snažila zcela předcházet patologickému jevu. Tento typ prevence je všeobecný, tudíž se týká nás všech.

Sekundární prevence má za úkol včasné zachycení a minimalizování, nejlépe odstranění daného jevu. Zaměřuje se na ohrožené skupiny lidí, například lidi ze sociálně slabšího prostředí.

Terciární prevence představuje zamezení opětovnému výskytu patologického jevu, například propuštění trestně stíhaného pachatele za sexuální obtěžování na internetu.

Prevence a osvěta sextingu a kybergroomingu u pubescentů, případně i adolescentů je více než důležitá. Dítě by mělo mít v povědomí základní informace o prevenci internetového nebezpečí od svých rodičů, blízkých osob a pedagogů. Pokud se však stydí zeptat dospělé osoby, může vyhledat širokou škálu webů, podcastů či projektů, které jsou všem lidem veřejně přístupné. (Ministerstvo školství a tělovýchovy ČR, 2023)

4.1 Preventivní kroky rodičů proti e-rizikům

Nejspíš každý rodič, který má dospívající dítě nebo děti, si pokládá otázku týkající se různých nástrah kyberprostoru. Jak mám chránit své dítě/děti v online prostředí? Strach o dítě je zcela přirozený a oprávněný, ačkoliv najít ten správný způsob ochrany může být složitý. Velice důležitý je styl výchovy, který v dané rodině působí a přetrvává. Za zmínku jistě stojí kniha klinické psycholožky Catherine Steiner-Adairové, *The Big Disconnect*. V této knize nalezneme příběh dvou bratrů, kteří ve svých domácnostech praktikovali odlišný styl výchovy.

V jedné rodině panoval striktní a důsledný přístup, kdy děti měly omezený čas v užívání technologií, počítač byl opatřen rodičovskou pojistkou, laptop nebyl připojen k internetu a televize neměla kabelové programy. Ovšem ve druhé rodině se neuplatňoval přísný, ale nekontrolovaný rodičovský přístup. Děti měly své vlastní laptopy i mobilní

telefony a mohly hrát jakékoliv videohry, včetně násilné hry Call of Duty. Psycholožka uvádí, že všechny děti jsou bez rozdílu inteligentní, přemýšlivé a tvořivé. Navzdory odlišnostem se ukázalo, že ani tak nezáleží na přístupu, jako na dostatečném a projeveném zájmu rodičů, kteří chtějí být součástí života svých dětí a plnohodnotně se podílet na jejich celkovém růstu. Tudíž nejsou podstatné samotná pravidla, omezení či dokonce zákazy, ale láska, zájem a podpora ve zdravém vývoji dítěte.

Je logické, že postupem času se z malých dětí stávají dospívající osoby, které touží po nezávislosti a nových zkušenostech. Na izraelské Haifské univerzitě před několika lety proběhl výzkum zabývající se třemi výchovnými styly v rodinách s dětmi ve věku 10 až 18 let. První výchovný styl byl do jisté míry omezující, představoval aktivní dohled, přesně určený čas strávený online a zaznamenávání aktivit dětí.

Druhým stylem bylo aktivní vedení rodičů. Děti byly seznámeny s možnými riziky na internetu, rodiče se snažili pomáhat bezpečně používat internet, a pokud se dítě dostalo do nepříjemné situace, rodiče ihned pomohli či řešili danou situaci.

Třetím stylem byl naprostý nezájem, kdy tito rodiče ani neřešili online aktivity svých dětí, ani po nich nepátrali.

Výzkumníci mimo jiné zkoumali, jestli některý z uvedených výchovných stylů souvisí s rizikovým chováním na internetu. Zjistili, že děti s nejrizikovějším chováním na internetu pocházely z rodin s pevně vymezenými pravidly až zákazy. Nastavení hranic u dětí je jistě správné a důležité, ale pokud se v určitém věku daným jedincům nedostane prostor k poznávání svého života, pak se mohou vymknout kontrole a dělat zbytečné chyby. Nepostradatelnou roli zde zastává komunikace, která je zajisté klíčová. Existuje nespočet různých metod a stylů, ale nikdo nemůže s naprostou jistotou říci, který je ten nejlepší, jediný, či dokonce „správný“. Každý rodič by však měl především otevřeně komunikovat se svým potomkem a pomoci mu v jeho vývoji a růstu. Uhls dále (2018) uvádí pět doporučených pravidel bez ohledu na věk.

1. Zrcadlení

Dospělí si musejí uvědomit, že pokud chtějí svým potomkům pomoci v orientaci ve virtuálním světě, by měli řádně promyslet svůj vlastní vztah k technologiím. Vždy tomu tak bylo, že mladší jedinci pozorují, napodobují a učí se od těch starších a „moudřejších“.

2. Trávení společného času offline

Společná aktivita, která nebude zahrnovat užívání technologií. Například se může celá rodina sejít u jednoho stolu, povečeřet a popovídat si nebo vyrazit na nedělní společný výlet do přírody. Ačkoliv se to může někdy zdát nemožné, jelikož elektronická zařízení využíváme nejen k trávení volného času, ale i k vyřizování pracovních záležitostí.

Čas strávený pouze teď a tady bez propojení s digitálním světem je víc než důležitý. Dětem dávají rodiče dobrý příklad, že je velice důležitý i přímý osobní kontakt mezi lidmi.

3. Pozitivní přístup k médiím

Nestrašit, neodpuzovat, jednoduše řečeno nemluvit pouze negativně o výběru médií ze strany dětí. Naopak najít a říct alespoň jednu pozitivní věc, která se týká jejich mediálního chování. Díky tomu se může dítě nebát otevřeně mluvit nebo se svěřovat svým blízkým.

4. Poznávejte virtuální svět

Je zde široká škála možností, jak pomáhat dětem v orientaci a poznávání internetu. Pokud je to možné a rodič s dítětem spolu otevřeně komunikují o online aktivitách. Příkladem může být doporučený postup u sledování seriálu, jehož obsah je matoucí, a dospělý jedinec neví, zda je vhodný a přiměřený věku dítěte. Důležitá je komunikace, požádat dítě, aby si samo našlo informace, a zároveň je vyhledá i rodič, poradit se se staršími dětmi nebo sledovat seriál společně.

5. Nepřednášejte, ale mluvte o poučných zajímavostech

Je důležité děti informovat o různých zprávách ze světa, pozitivních i negativních. Není dobré je zbytečně děsit a strašit, ale uvádět zajímavé informace a pokusit se dětem přiblížit.

Film Jasona Reitmana *Muži, ženy a děti* vyobrazuje zamilovaný pár dospívajících teenagerů, kteří se potýkají s nelehkými situacemi nejen ve školním prostředí. Příběh vrcholí ve chvíli, kdy otec chlapce zruší line účet u videohry s jeho jedinými pravými kamarády a matka dívky zabaví telefon, jelikož zjistí, že dívka si vytvořila tajný online profil. Nešťastný chlapec se snaží spojit a sejít se s dívkou, ale netuší, že telefon má matka dívky. Matka neřekla své dceři, že jí píše chlapec, a napíše mu zprávu, ve které mu sdělí, ať ji „neotravuje“, jinak si ho zablokuje. Chlapec neví, že zprávu píše matka, a ze zoufalství se pokusí spáchat sebevraždu.

Každý z nás by měl jistě svůj vlastní názor na uvedený příběh, někdo by souhlasil se striktním postupem rodičů, a někdo naopak ne. Ale jistě není na škodu pokusit se pochopit, respektovat názor jiných lidí nebo se inspirovat a vzít si i sebemenší ponaučení z cizích zkušeností (Uhls, 2018).

Kromě doporučených pravidel a láskyplného přístupu se mohou rodiče či jiné osoby, kterým bylo dítě svěřeno do péče, vzdělávat prostřednictvím odborných publikací, které šíří odbornou osvětu o patologických jevech vyskytujících se v online světě. Jako příklad lze uvést knihu „Bezpečnost dětí na internetu“ autorů Lenky Eckertové a Daniela Dočekala.

4.2 Preventivní kroky školy proti e-rizikům

Riziková komunikace v online prostředí a již zmíněné a probírané patologické jevy úzce souvisí s oblastí sexuální výchovy. Bylo by dobré, aby se žáci učili sexuální výchově, ale i současně o sexuálně laděných rizikových online jevech (Kopecký, 2013).

Efektivní nástroj v prevenci ve školním prostředí představuje Minimální preventivní program, jehož cílem je předcházení rizikovým projevům chování u žáků a jejich eliminace. Program také přispívá k výchově a vzdělávání v oblasti zdravého životního stylu dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních. Soubor preventivních opatření zahrnuje vlastní aktivitu žáků a aktivní účast všech členů pedagogického sboru, též je požadována spolupráce ze strany zákonných zástupců nezletilých žáků.

Tvorbu a samotné vyhodnocování vykonává školní metodik prevence, ten se může podle potřeby obrátit na metodika prevence v pedagogicko-psychologické poradně a spolupracovat s ním.

Důležitou náplň práce školního metodika tvoří vedení a vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti prevence sociálněpatologických jevů, příprava a realizace aktivit do vzdělávacího procesu či koordinace a spolupráce školy s orgány státní správy a samosprávy, které se zabývají problematikou nežádoucích jevů (Ministerstvo školství a tělovýchovy ČR, 2010).

Nelze opomenout legislativní vymezení, a to vyhlášku č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, která stanovuje nezbytné kvalifikační předpoklady pro výkon činnosti školního metodika prevence.

Poradenské služby ve škole vykonává:

- výchovný poradce,
- školní metodik prevence,
- školní psycholog,
- školní speciální pedagog.

Za poskytované služby pracovníkem školy a zhotovení souboru preventivních opatření vždy odpovídá ředitel školy (Zapletalová, 2015).

Nyní se zaměříme na další část této podkapitoly zabývající se sexuální výchovou žáků ve škole, jež má obrovský vliv na orientaci v sexuální oblasti jejich životů. Sexuální výchova neodmyslitelně patří ke vzdělávání dětí a její hlavní cíle jsou:

1. Předat dětem znalosti o anatomii, fyziologii, psychologii a etice sexuality v sociálních vztazích tak, aby jedinec pak mohl být ve své sexuální praxi veden racionálními motivy a aby byl ochráněn před škodlivým vlivem mýtů a předsudků.
2. Poskytnout předpoklady, aby každý jedinec mohl vytvořit sobě vlastní hodnotové schéma a zodpovědně usměrňovat vlastní život.
3. Vycházet je třeba z toho, že sexualita tvoří nedílnou součást lidského života. Je spjata s vývojem lidstva, s tradicí a současností partnerských vztahů a společenské struktury.
4. Při sexuální výchově je třeba respektovat obrovskou složitost a pestrost různých Stanovisek (Zvěřina, 2003, s. 252).

V roce 2010 bylo vydáno Doporučení MŠMT k realizaci sexuální výchovy v základních školách. Tento podpůrný materiál pomáhá pedagogickým pracovníkům ve vzdělávacím procesu vzhledem k narůstajícím společenským změnám (nebezpečí hrozící v souvislosti s užíváním internetu, stoupající počet HIV pozitivních osob, zvyšující se výskyt pohlavně přenosných chorob, zvýšený výskyt rakoviny prostaty, rakoviny prsu a děložního čípku, sexuální zneužívání dětí zejména s ohledem na komercializaci sexu, nežádoucí otěhotnění, zvyšující se počet případů domácího násilí, šikana vykazující homofobní znaky, změny ve struktuře rodiny apod.). Dále vznikla příručka pro učitele, která obsahuje další neoddelitelná témata věnující se sexuální oblasti u člověka, kde jedno z témat představuje sexualita a média (Ministerstvo školství a tělovýchovy ČR, 2010).

Pedagogové mohou šířit osvětu mezi svými žáky, která se bude zabývat kyberkriminalitou. Jedním z mnoha vzdělávacích pomůcek je podcast zpracovaný Linkou bezpečí a Rodičovskou linkou, který přináší cenné informace týkající se dané problematiky. Další poutavý a obohacující materiál, který lze zařadit do výuky, může být dokumentární film „V síti“ nebo webový seriál „#martyisdead“. Dokument se zaměřuje na nebezpečí kybergroomingu a seriál pojednává o kyberšikaně.

Také lze použít informace z ověřených webových stránek nebo knížek. Existuje široká škála stránek, které do detailu představují jednotlivá rizika a šíří osvětu o nebezpečí v digitálním světě. Následně jsou uvedeny webové stránky, které se věnují vybraným online rizikům:

1. www.nebudobet.cz,
2. www.e-bezpeci.cz,
3. www.sexting.cz,
4. www.policie.cz,
5. www.prevencekriminality.cz,
6. www.prvok.upol.cz,
7. www.bezpecne-online.ncbi.cz,
8. www.linkabezpeci.cz.

Za zmínku stojí kniha „Hustej internet“, která zábavnou formou představuje různé nástrahy virtuálního světa nebo projekt „Bud' safe online“ vytvořený ve spolupráci expertů Avastu, E-Bezpečí a influencera Jirky Krále. Na webových stránkách je možnost si vyzkoušet kvíz, který otestuje, zda jedinec ví, jak se správně chovat v online prostředí. (E-Bezpečí, 2014)

4.3 Kde vyhledat pomoc aneb nesnáze v kyberprostoru

Žádné dítě by se nemělo poddat pocitu strachu, viny nebo ostychu a mělo by přijít za dospělým, vysvětlit mu okolnosti a požádat ho o pomoc. Tato představa postupu při ochraně před nastalými hrozbami není z mnoha důvodů vždy možná. Většina dětí se bojí následků svých či cizích chyb, a proto někdy nejednají hned, nýbrž vyčkávají, co se stane dál. Ačkoliv mají mnohdy velký strach, měly by vědět, že nejsou v žádném případě samy a že je důležité se svěřit někomu blízkému (rodiče, oblíbený učitel, lektor kroužku atd.) nebo sdělit své strasti zcela anonymně odborníkům na internetu. Především by měly vyhledat pomoc a nenechat se vystrašit aktuální nesnáží.

Nyní si představíme pomáhající pracoviště a instituce, na které se mohou děti obracet v případě, že chtějí oslovit někoho se žádostí o pomoc anonymně.

Prvním je kontaktní centrum internetová Horká linka, která přijímá hlášení týkající se nezákonného a nevhodného obsahu na internetu. Cílem je odstranit nezákonný obsah z internetu, kdy ohlášení je zprostředkováno pomocí anonymního formuláře.

Další možností je policejní Horká linka, která má speciální formulář pro hlášení nežádoucího obsahu nebo aktivit v digitálním světě. Formulář lze vyhledat na webové stránce, www.policie.cz. Policejní internetová linka prověřuje nahlášené případy z Horké linky, a rovněž i z Internet Hotline. Pomoc mohou děti vyhledat na webové stránce www.linkabezpeci.cz, Centra krizové intervence a poradny. Dítě, které se nachází v tíživé situaci, může kontaktovat pracovníky prostřednictvím chatu (chat.linkabezpeci.cz) nebo zprávou na e-mailovou adresu pomoc@linkabezpeci.cz. Také existuje třetí způsob, a to skrze telefonické spojení s linkou na čísle 116 111. Telefonát je zdarma, anonymní a lze zavolat kdykoliv.

Podobné možnosti pomoci nabízí Dětské krizové centrum na svých webových stránkách www.ditekrize.cz. Obdobně zde nalezne dítě či dospívající pomoc skrze telefonát, online chat nebo e-mailovou zprávu. Pokud bude mít dítě zájem o osobní setkání, může se objednat na sezení nebo využít okamžité krizové pomoci, která se dostaví bez objednání v určený čas.

Sdružení Bílý kruh bezpečí se zaměřuje především na jiné odvětví kriminality. Doporučuje však, aby oběť, která je pronásledována v reálném či virtuálním prostředí, oznámila agresorovi, že odmítá jakýkoliv kontakt a požaduje okamžité ukončení sledování její osoby. Pokud pachatel bude stále udržovat kontakt, měla by oběť shromážďovat důkazy o pronásledování/obtěžování pachatelem, za žádné situace již nekontaktovat agresora, nereagovat na něj a v případě nebezpečí se spojit a spolupracovat s Policií ČR.

Předposlední poradna je určena přímo mladým uživatelům internetu, kteří se setkají s online riziky. Jedná se o poradnu E-Bezpečí, která poskytuje pomoc nebo radu v souvislosti se sextingem, kybergroomingem či dalšími nežádoucími jevy v kyberprostředí. Jedinec může napsat na adresu www.napisnam.cz, kde vyplní jednoduchý formulář. Vše je zcela anonymní a zdarma.

Nakonec je důležité zmínit poradnu projektu Bezpečný internet, kde jedinec může vyhledat odpověď na otázku, která ho tíží. Napíše tedy dotaz, který je následně vyhodnocen, zařazen do specifického okruhu témat a poté určený odborník odpoví

(Eckertová a Dočekal, 2013).

5 Výzkumná část

Metodická část této bakalářské práce je rozdělena na pět podkapitol. První podkapitola vymezuje hlavní a dílčí cíle, které se týkají výše uvedené online problematiky mezi dětmi a mladistvými jedinci. Druhá podkapitola představuje použité výzkumné nástroje. Třetí podkapitola podrobně charakterizuje výzkumný vzorek. Čtvrtá podkapitola prezentuje hlavní empirické šetření a pátá kapitola vyhodnocuje výsledky a hypotézy.

Dotazníkové šetření, které bylo zvoleno pro empirickou část bakalářské práce, sledovalo zejména současný stav vědomostí týkajících se vyhraněných online rizik, a to sextingu a groomingu, u žáků druhého stupně s následnou identifikací jejich rizikového chování v kyberprostoru.

5.1 Hlavní výzkumný cíl, dílčí výzkumné cíle a hypotézy

Jedním z nejaktuálnějších patologických jevů, které se vyskytují v online světě, je sexting.

V dnešní době je tento pojem již zpopularizován a sextingu se oddávají nejen dospělí jedinci, ale také mladiství, někdy dokonce i děti. Dalo by se říci, že pro určité osoby je sexting součástí životního stylu. Otázka je, zda si především mladí lidé uvědomují rizika, jež mohou mít drtivý dopad na jejich budoucí osobní i profesní životy, a zda vědí, kam a na koho se obrátit v jakémkoliv krizovém případě, který se týká dané problematiky.

Další rizikový online jev sice zatím není zdaleka tak známý, ale je důležité mít o něm povědomí, stejně jako v případě sextingu. Kybergrooming je velice nebezpečný hlavně pro dospívající nevyzrálé jedince, jelikož představují cílovou skupinu, kterou vyhledávají potenciální predátoři. Jedna z dílčích otázek si klade za cíl zjistit, zda děti znají význam uvedeného pojmu, a následně zjistit, jestli by byli ochotní se sejít s kamarádem, kterého znají pouze ze sociálních sítí (Facebook, Instagram, WhatsApp atd.).

Dnes je internetové nebezpečí aktuální téma, se kterým by se měli seznámit děti, rodiče, učitelé, vychovatelé i široká veřejnost. Ve chvíli, kdy se dítě dostane do tíživé situace spojené s výše uvedenými nástrahami na internetu, mělo by vědět, za kým může jít a svěřit se, případně dostat do povědomí základní preventivní opatření.

Hlavním cílem výzkumného šetření je identifikovat rizikové chování u pubescentů se zaměřením na kybergrooming a sexting v kontextu jejich edukace a preventivních aktivit zaměřených na e-rizika. Výzkumné šetření bude realizováno u žáků ve věkovém rozmezí 11–16 let.

Prvním dílčím cílem je zjistit, zda žáci ve věku 11–16 let mají v povědomí pojmy *sexting* a *kybergrooming*. Důležité je zjistit, zda žáci znají tyto pojmy a co si pod nimi představují. V určitém věku se děti začínají bouřit vůči okolí a hledají „samy sebe“. Je to naprosto normální období, kterým si projde každý, ale bohužel někteří jedinci jsou zranitelnější a naivnější. Riziko představují osoby, které mohou manipulovat a využívat jakékoliv nezletilé dítě vyskytující se na internetu. Děti by měly být seznámeny s danou problematikou, jelikož na internetu jsou na první pohled očividná, ale i skrytá a neznámá nebezpečí.

H1: Více než 50 % respondentů má v povědomí kybergrooming.

Druhým dílčím cílem je zjistit, zda si žáci uvědomují rizika a případně i následky, které se vyskytují v kyberprostoru.

Rizika a následky mají různé podoby. Podstatné je, aby je jedinci nepodceňovali a byli s nimi řádně seznámeni, jelikož to může mít obrovský dopad na jejich životy. Riziko nemusí být vždy na první pohled zjevné například přidání neznámého uživatele na Facebooku „do přátel“ nemusí znamenat hned nebezpečí, ale zároveň se nesmí vyloučit možná rizika. Respondenti by měli být dostatečně informováni o všech nežádoucích nástrahách a současně i o následcích, které to může mít, nebudou-li ve virtuálním světě opatrní.

H2: Respondenti jsou si vědomi rizik sextingu více než kybergroomingu.

Třetím dílčím cílem je zjistit, zda se někdy žáci setkali s projevy sextingu či kybergroomingu a zda by se sešli s kamarádem, kterého znají pouze přes internet.

Neodmyslitelnou částí výzkumu je zjistit, zda někdy děti zažily na vlastní kůži jakýkoliv projev sextingu či kybergroomingu. Může se jednat o tzv. neškodné projevy, které by se však neměly brát na lehkou váhu. Například lechtivé zprávy s kamarádem, kterému dítě bezmezně věří, a později dotyčnému jedinci oběť může poslat polonahou nebo dokonce nahou fotografii. V tuto chvíli může nastat jakákoliv situace, ve které se samotné dítě vždy nemusí orientovat.

H3: Respondenti se spíše setkali s projevy sextingu než s projevy kybergroomingu.

Čtvrtým dílčím cílem je zjistit, zda jsou žáci řádně seznámeni s e-riziky a znají alespoň některá preventivní opatření.

Pokud by se některý žák dostal do potíží spojených s e-riziky, měl by vědět, na koho se může obrátit a jak by měl postupovat v situaci, ve které se právě teď nachází. Mnohdy děti reagují impulzivně a zmateně zvláště ve chvíli, kdy jsou zranitelné. Důležité je, aby byly dostatečně seznámeny s preventivními programy a základními postupy či kroky u rizik vyskytujících se v online prostředí. Dále by měly vědět, že každá nepříjemná situace má řešení, třebaže se v daném okamžiku jedinci cítí bezmocní a ztracení. Nejen děti, ale i dospělí jedinci by měli být seznámeni s e-riziky. Ve chvíli, kdy by se dítě přišlo svěřit dospělé osobě, dotyčný by měl bez váhání vědět, jakým způsobem dítěti pomoci, a zbytečně ho neuvádět do rozpaků a nestresovat nemístnými otázkami.

H4: Respondenti jsou více seznámeni s prevencí sextingu než kybergroomingu.

5.2 Charakteristika výzkumného nástroje

Podle Hendla (2016) kvantitativní výzkum poskytuje přesná numerická data, relativně rychlý sběr dat a jejich analýzu. Proto jsem se rozhodla ve svém výzkumném šetření použít kvantitativní výzkumnou metodu, která je velice efektivní při sběru dat. Dále Hendl (2016) uvádí, že předností kvantitativních metod je užitečnost při zkoumání velkých skupin.

Základní techniku kvantitativního výzkumu představuje dotazník, který jsem zvolila především z důvodu snadného získání potřebných informací a také pro jeho anonymitu, jelikož se jedná o sběr choulostivých informací. Jediné osobní údaje, které byly respondenty vyplněny v dotazníku, jsou věk a pohlaví. Respondenti převážně odpovídali na uzavřené, polouzavřené i otevřené otázky a na základě odpovědí byly získány informace o jednotlivých cílech. Otázky uvedené v dotazníku vychází z odborné literatury, která je uvedena v závěru práce.

Dotazník byl vypracován a šířen prostřednictvím webových stránek Survio, kde každý respondent odpověděl na dvacet čtyři otázek. Online dotazník jsem upřednostnila z důvodu jednoduššího získání dat a jejich následného zpracování.

Ještě předtím, než jsem začala sbírat potřebná data ke svému výzkumnému šetření, jsem si ověřila srozumitelnost otázek. Poprosila jsem o vyplnění dotazníku a zpětnou vazbu rodinnou známou a její kamarádky ze třídy. Děvčatům je v současnosti patnáct let. Následně jsem několik otázek přepracovala a upravila. Dívky všemu porozuměly a bez větších problémů dotazník vyplnily. Následně jsem napsala e-mail s prosbou o vyplnění dotazníku, případně jsem přímo zašla požádat ředitele a ředitelky základních škol nejen v Hradci Králové. Bohužel jsem ve většině případů byla odmítnuta, nebo jsem nedostala

odpověď. Hledání respondentů bylo náročnější, než jsem očekávala. Nakonec se mi podařilo získat vyplněné dotazníky od žáků druhého stupně z jedné z mnoha oslovených škol.

Sběr dat probíhal mezi 18. dubnem až 12. květnem 2023, kdy v tomto období bylo získáno 210 z 235 vyplněných dotazníků. Celková úspěšnost vyplněných dotazníků činila 89,4 %.

V empirické části se zaměřuji na prezentaci otázek, které korespondují s hlavním výzkumným cílem a dílčími výzkumnými otázkami a vyvrací, či potvrzují hypotézy.

5.3 Charakteristika výzkumného vzorku

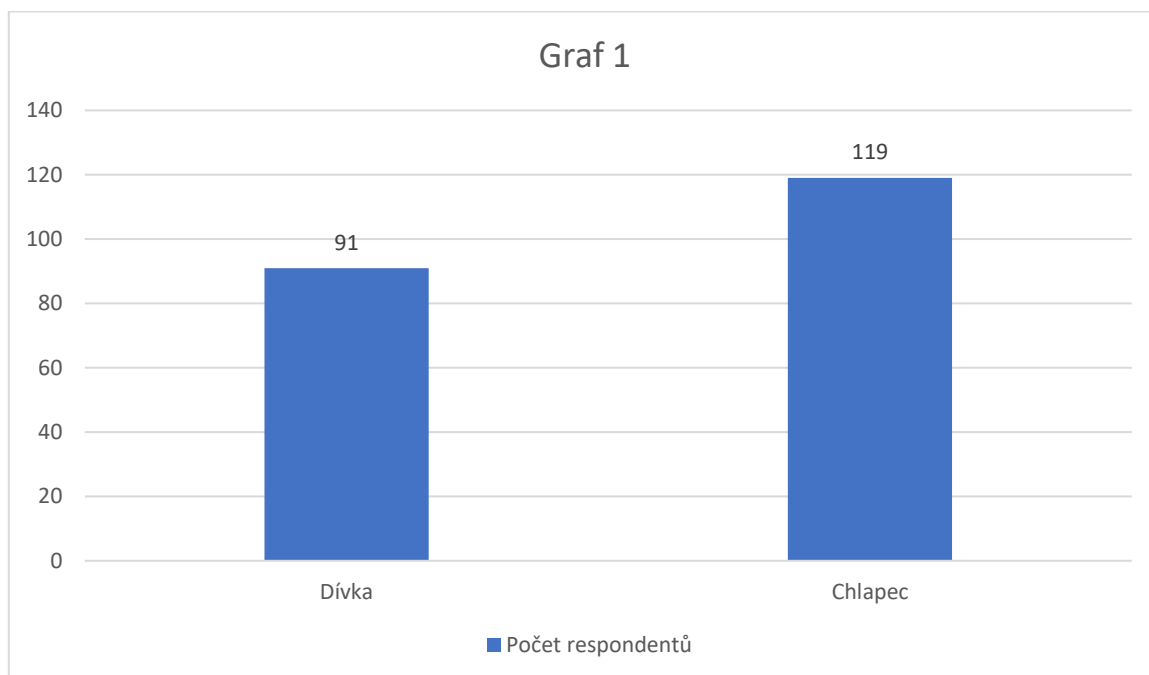
Cílová skupina respondentů představovala žáky druhého stupně běžné základní školy ve věku 11 až 16 let. Respondenty ve věku 11–16 let jsem si vybrala především proto, že mě zajímalo, zdali již tak mladí lidé jsou ohroženi sextingem a kybergroomingem.

Výzkum jsem původně chtěla primárně realizovat v jedné základní škole v Hradci Králové, kde jsem působila jako asistentka pedagoga, ale bohužel mi to nebylo umožněno. Nakonec jsem dostala možnost získat výzkumný materiál v jiné základní škole. Celkem se výzkumu aktivně zúčastnilo 210 respondentů.

5.4 Interpretace a analýza dat

První část dotazníku je určena k získání základních informací o respondentech (pohlaví a věk). Dotazník je zcela anonymní, tudíž respondenti neuváděli žádné konkrétnější údaje.

Otázka 1: Jakého jste pohlaví?

Graf 1 Jakého jste pohlaví?

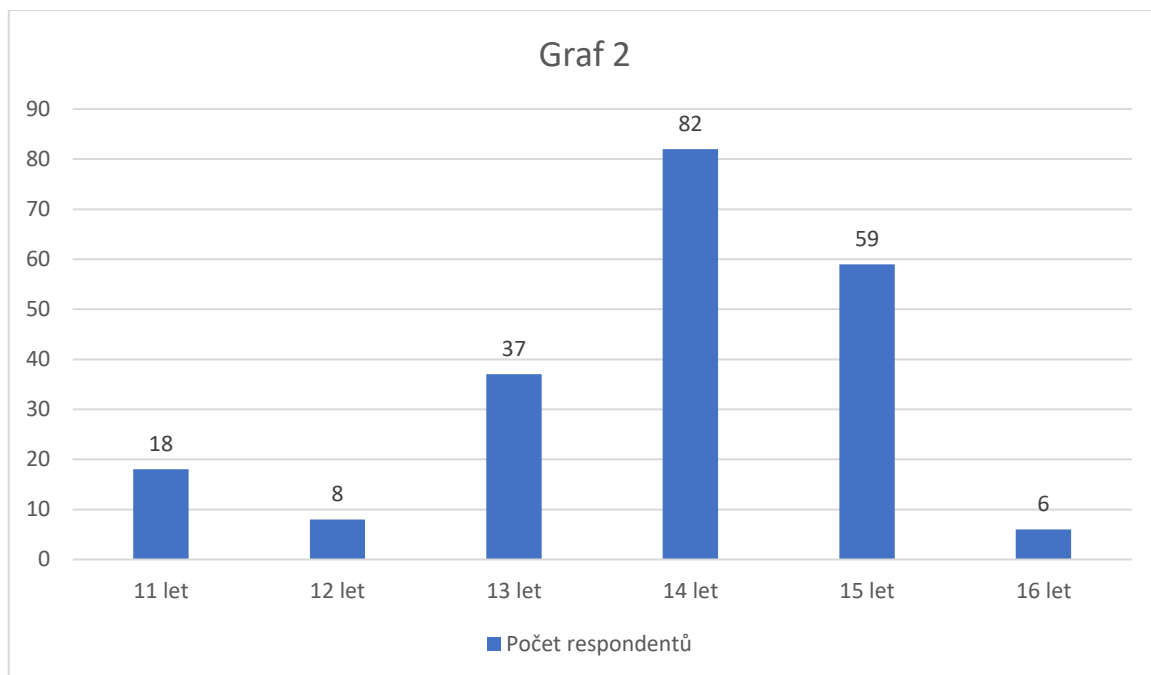
Z grafu 1 vyplývá, že celkový vzorek respondentů tvořilo 43,3 % dívek a 56,7 % chlapců.

Otázka 2: Kolik je vám let?

Tabulka 1 Kolik je vám let?

Věk	Počet	Procento
11 let	18	8,6 %
12 let	8	3,8 %
13 let	37	17,6 %
14 let	82	39,0 %
15 let	59	28,1 %
16 let	6	2,9 %

Tabulka 1 konkretizuje, že nejvíce respondentů bylo ve věku 14 let.

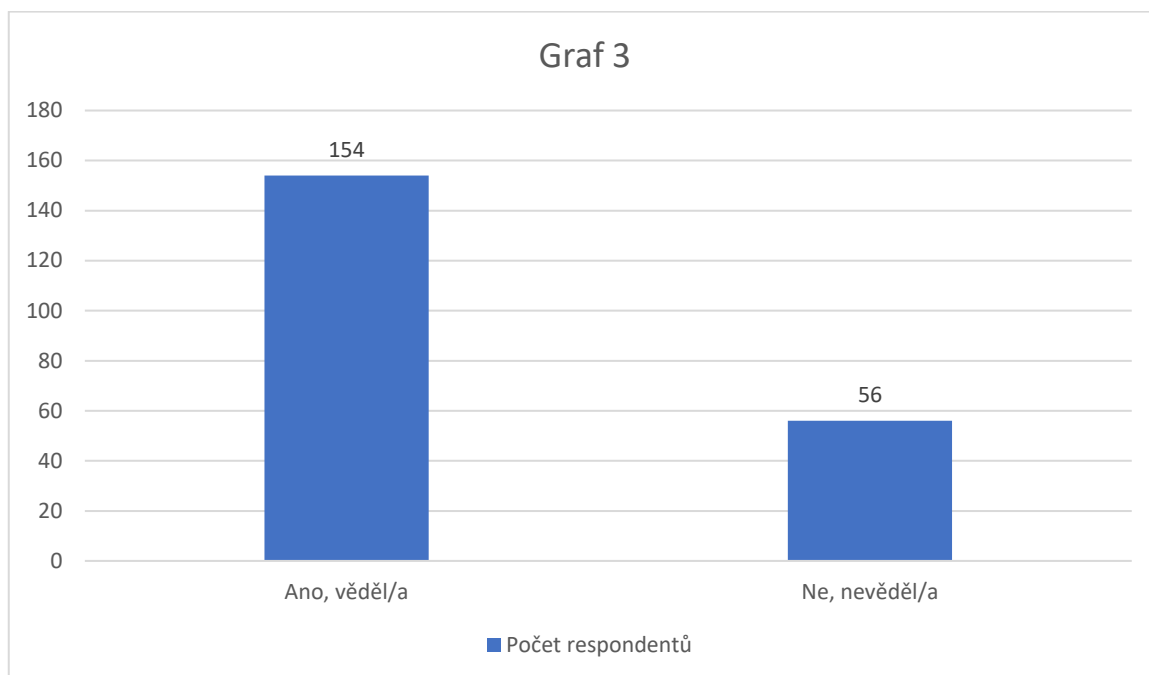

Graf 2 Věk

Graf 2 přehledně zobrazuje věk respondentů, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření.

Druhá část výzkumných otázek se zaměřuje na první hypotézu, která si klade za cíl získat informace týkající se e-rizik vyskytujících se v kyberprostoru. Cílem je zjistit, zda respondenti mají v povědomí některé online jevy – konkrétně sexting a kybergrooming. Hypotéza byla zkoumána prostřednictvím níže uvedených otázek.

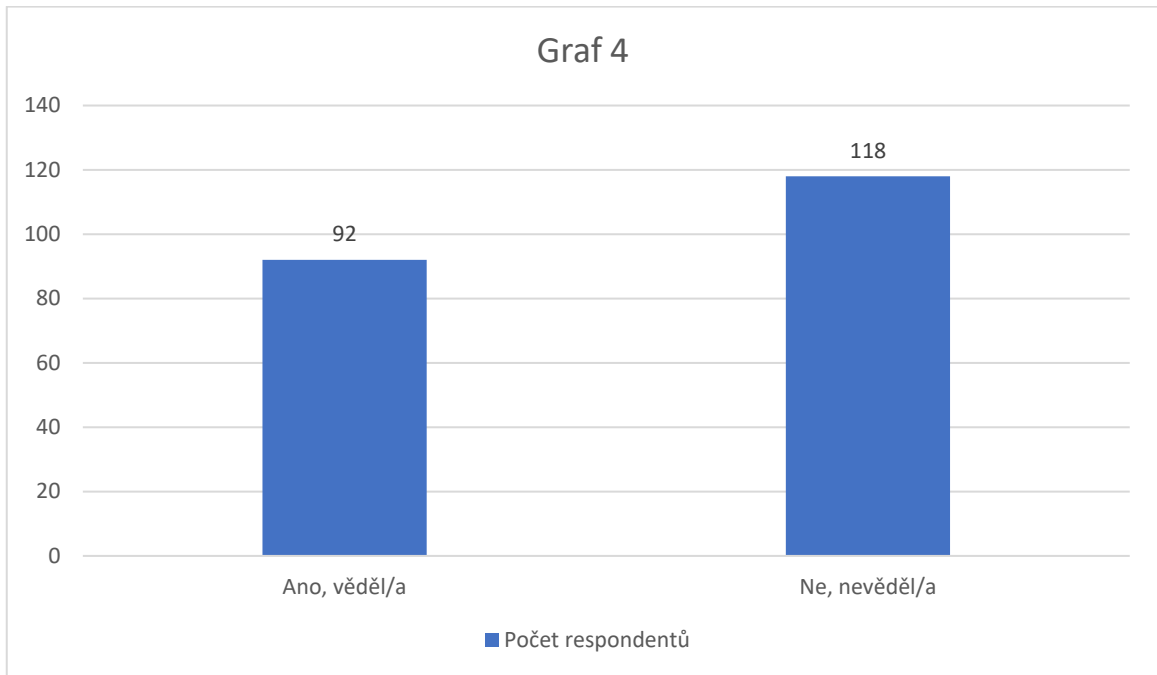
Otázka 3: Věděli jste, co je sexting, předtím, než jste si přečetli základní informace v úvodu dotazníku?

Graf 3 Věděli jste, co je sexting, předtím, než jste si přečetli základní informace v úvodu dotazníku

Z grafu 3 vyplývá, že 73,3 % respondentů již mělo v povědomí sexting, zatímco 26,7 % respondentů uvedený pojem neznalo a základní informace získali prostřednictvím krátkého popisu v úvodu dotazníku. Většinová část respondentů věděla, co znamená sexting, ještě před samotným výzkumným šetřením.

Otázka 4: Věděli jste, co je kybergrooming, předtím, než jste si přečetli základní informace v úvodu dotazníku?

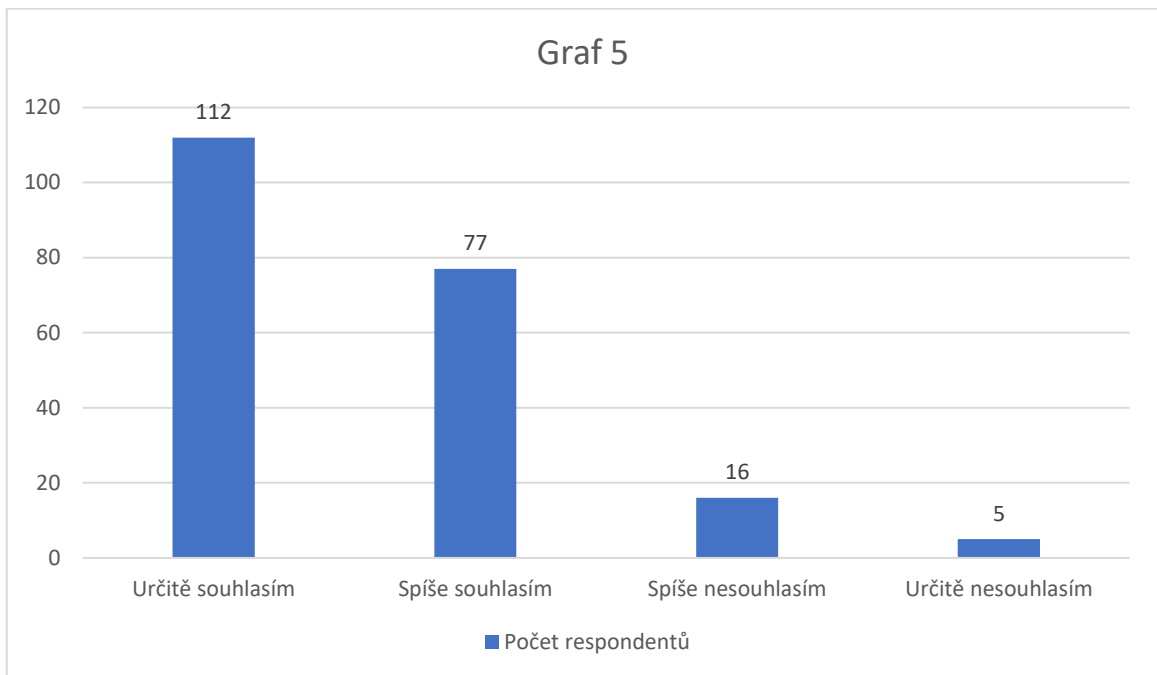

Graf 4 Věděli jste, co je kybergrooming, předtím, než jste si přečetli základní informace v úvodu dotazníku

Na obdobnou otázku týkající se povědomí o dalším patologickém jevu (kybergroomingu) 43,8 % respondentů odpovědělo, že znají výše uvedený termín. Avšak 56,2 % respondentů se s tímto pojmem nikdy předtím neseznámilo, tudíž ho neznali. Oproti předešlému rizikovému online jevu (sextingu), byl grooming méně známým pojmem.

Další otázky z dotazníku se zaměřují na druhý dílčí výzkumný cíl, který zjišťuje, zda si respondenti uvědomují rizika a možné následky u rizikového chování na internetu (sexting, kybergrooming). Mapující otázky jsou především uzavřené, kromě jedné otevřené.

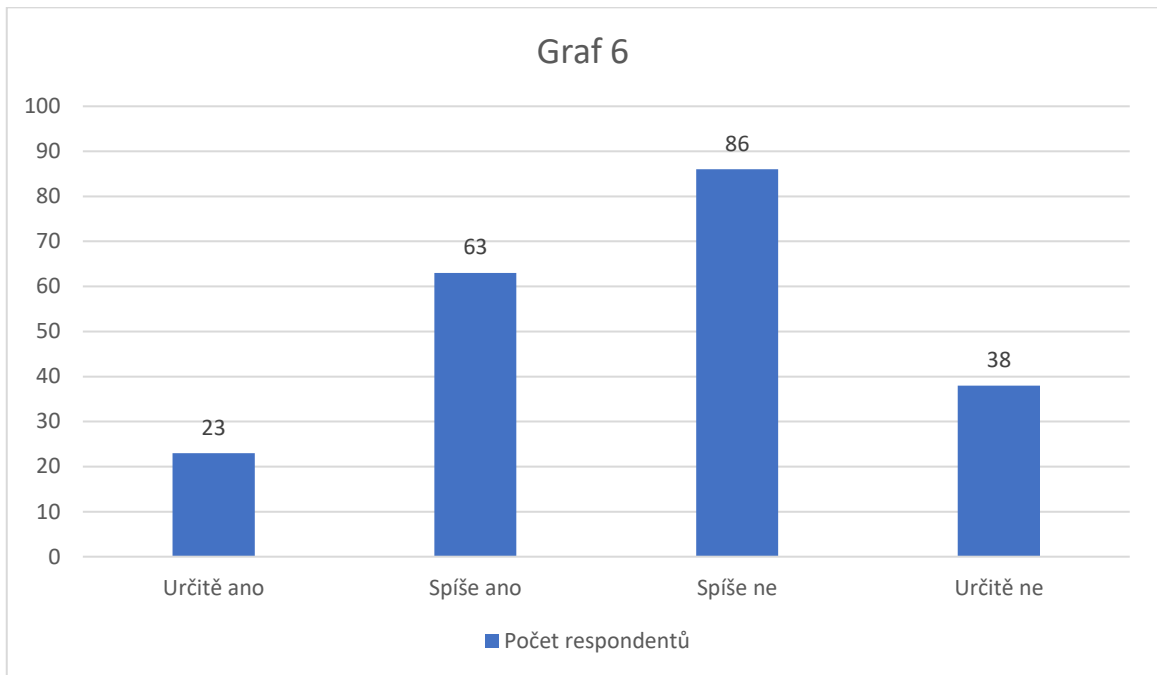
Otázka 5: Přátelství s neznámým člověkem na sociálních sítích může být nebezpečné.

Graf 5 Přátelství s neznámým člověkem na sociálních sítích může být nebezpečné

Graf 5 zobrazuje zvolené odpovědi respondentů na otázku, kdy 53,3 % dotazovaných jedinců určitě souhlasí a 36,7 % spíše souhlasí s tvrzením, že přátelství s neznámým člověkem na sociálních sítích může být nebezpečné. Oproti tomu 7,6 % respondentů spíše nesouhlasí a 2,4 % určitě nesouhlasí s výše uvedeným dotazem.

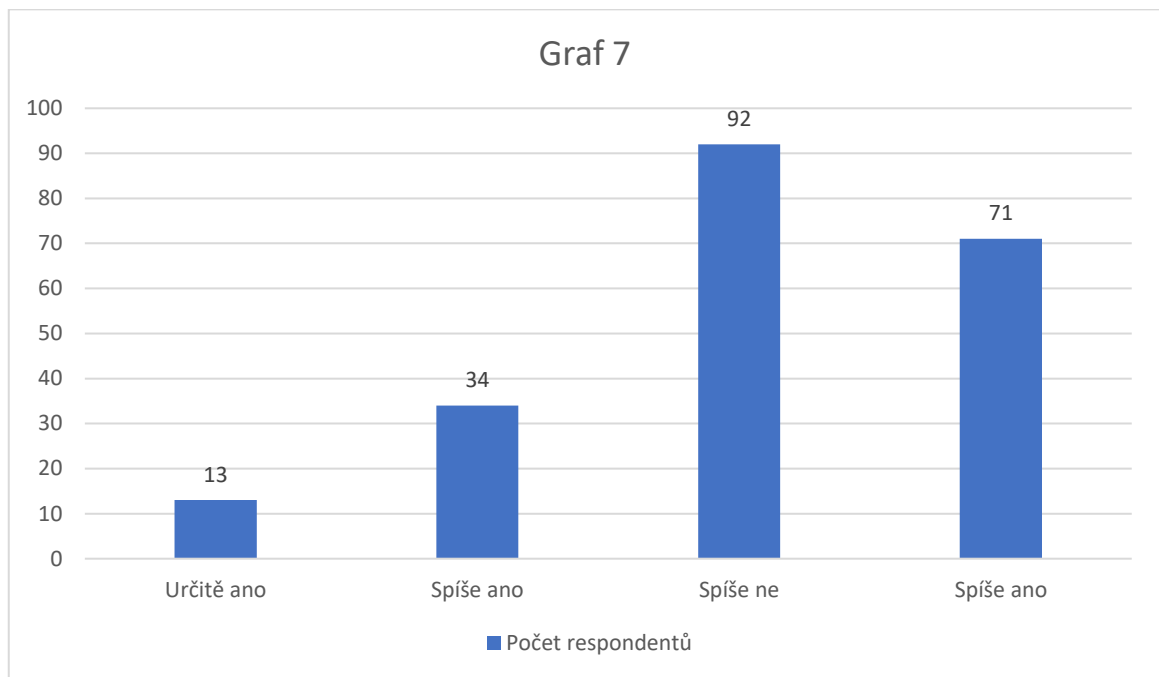
Otázka 6: Přidali byste si do přátel člověka, kterého neznáte osobně?

Graf 6 Přidali byste si do přátel člověka, kterého neznáte osobně

Graf 6 uvádí, že 11,0 % respondentů by určitě přijalo žádost od neznámého člověka a 30,0 % by spíše přijalo žádost. Ačkoliv 41,0 % respondentů by spíše odmítlo žádost o přátelství s neznámým člověkem a 18,1 % by určitě odmítlo žádost od cizího uživatele.

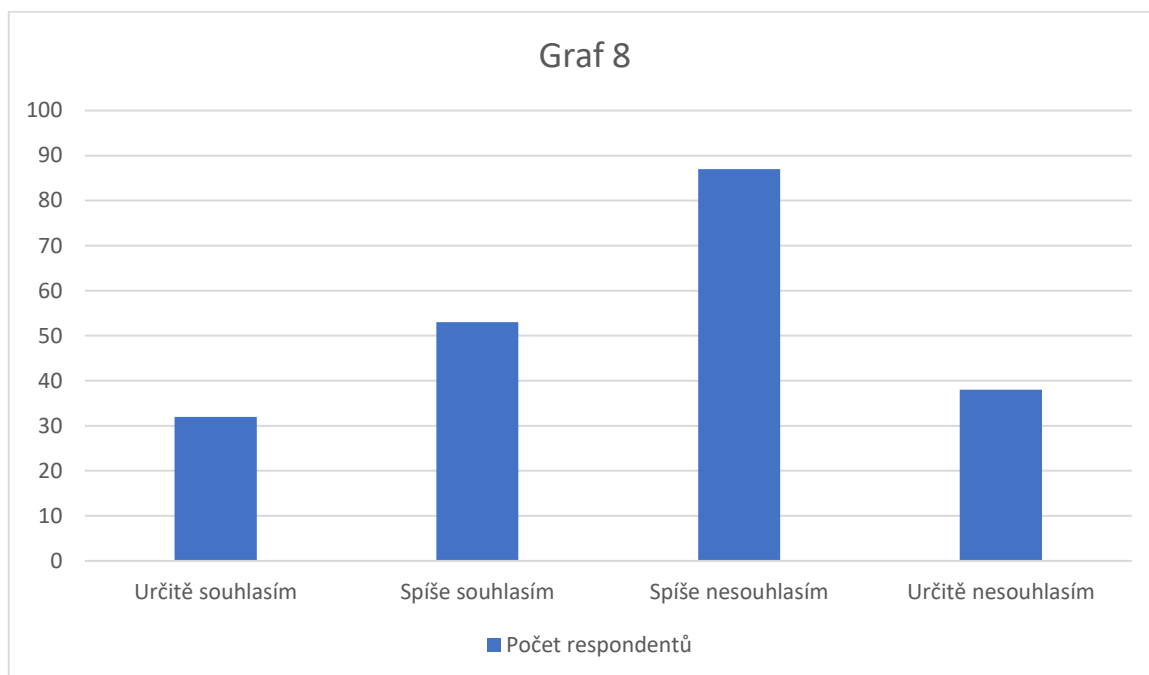
Otázka 7: Šli byste ven s člověkem, kterého znáte pouze ze sociálních sítí?

Graf 7 Šli byste ven s člověkem, kterého znáte pouze ze sociálních sítí

Podle výše uvedených odpovědí v grafu 7 lze vidět, že na osobní setkání by určitě přišlo 6,2 % a dalších 16,2 % respondentů by také spíše šlo ven s neznámým kamarádem. Avšak 43,8 % odpovědělo, že by na setkání spíše nedorazilo a zbylých 33,8 % respondentů by na sjednanou osobní schůzku s neznámým člověkem určitě nepřišlo.

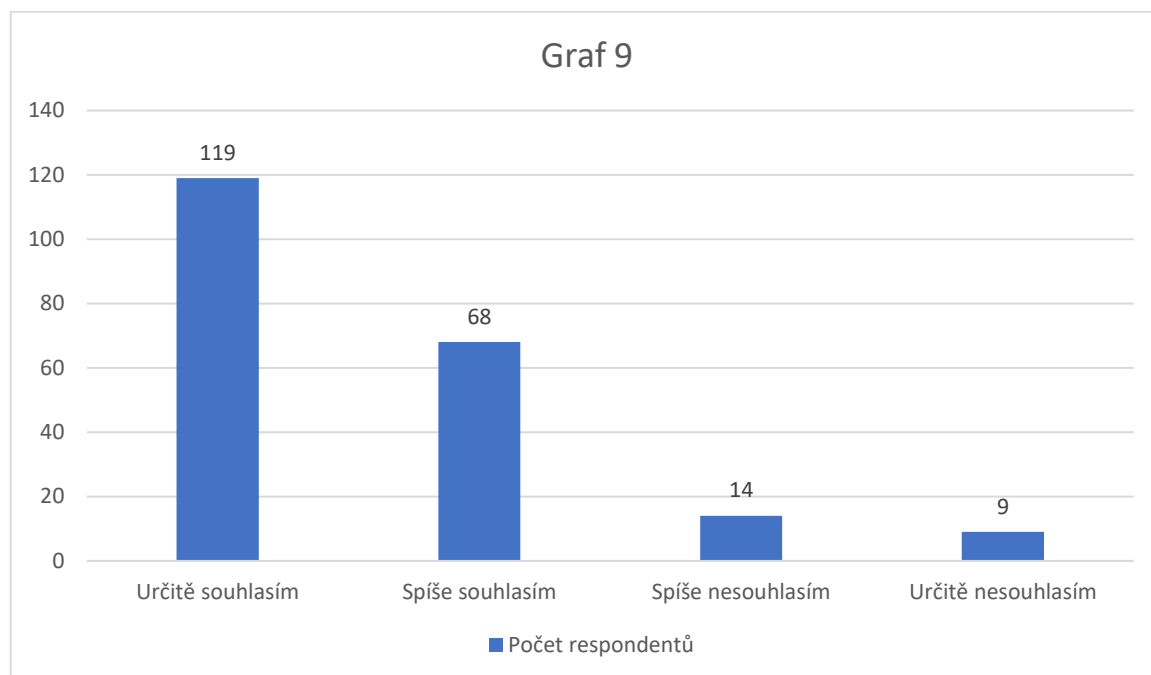
Otázka 8: Online komunikace s neznámým člověkem na sociálních sítích je bezpečná.

Graf 8 Online komunikace s neznámým člověkem na sociálních sítích je bezpečná

Z grafu 8 vyplývá, že 15,2 % respondentů určitě souhlasí, 25,2 % spíše souhlasí, 41,4 % spíše nesouhlasí a 18,1 % určitě nesouhlasí s výše uvedenou otázkou. Ve výsledku drtivá většina dotazovaných uvedla, že pro ně komunikace s cizím člověkem na internetu představuje určitá rizika.

Otázka 9: Osobní setkání s člověkem, kterého znáte pouze prostřednictvím sociálních sítí, může být nebezpečné.

Graf 9 Osobní setkání s člověkem, kterého znáte pouze prostřednictvím sociálních sítí, může být nebezpečné

Výše uvedený graf 9 zobrazuje, že 56,7 % respondentů považuje osobní setkání s cizím člověkem za nebezpečné. Dalších 32,4 % spíše souhlasí a potvrzuje možná rizika. Zbýlých 6,7 % spíše nesouhlasí a 4,3 % určitě nesouhlasí s výše uvedeným dotazem.

Otázka 10: Jaká jsou podle vás rizika kybergroomingu?

Tato otázka byla otevřená a respondenti napsali podle svého uvážení rizika kybergroomingu. Dotazovaní uváděli následující odpovědi: deprese, strach, psychické problémy, falešná identita, hacknutí našich online účtů/telefonu, sledování skrze kameru na počítači, odcizení finančních prostředků, online komunikace s predátorem, kyberšikana, krádež identity, stalking, manipulace, vydírání, obtěžující zprávy, požadování intimního materiálu, únos, pomlouvání, pedofilie, znásilnění, fyzické napadení/ublížení, nebezpečná komunikace, odhalení, smrt, sebepoškozování, ztráta sebevědomí, navázání důvěrného vztahu, získání důvěry oběti, sexuální zneužití, osobní setkání s nebezpečným člověkem, ohrožování na životě, získání a zneužití osobních údajů, zveřejnění online komunikace.

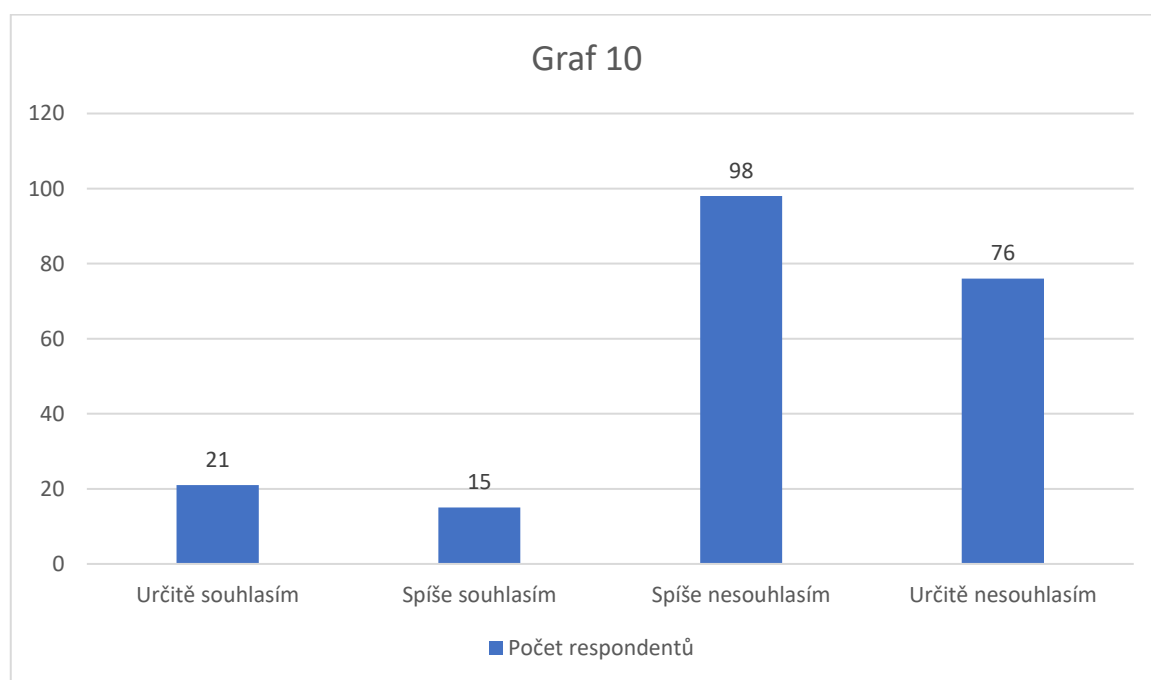
Některé odpovědi nebyly řádně uvedeny, případně respondenti nevěděli, jaká rizika by mohla nastat u groomingu.

Otázka 11: Jaká jsou podle vás rizika sextingu?

Otázka byla otevřená a respondenti uváděli rizika výše uvedeného online patologického jevu.

Respondenti uváděli následující odpovědi: sdílení a zveřejnění intimního materiálu, vydírání, zničení psychického zdraví, manipulace, nebezpečná komunikace, trauma, pohoršení, sebepoškozování, vyhrožování, sebevražda, zneužití, únos, znásilnění, okradení, zveřejnění konverzace, deprese, strach, pokud je mladší 18 let, pak se jedná o dětskou pornografii a uživatel může být trestně stíhán, obtěžování cizími lidmi, pohoršení, žádná. Někteří respondenti dále neuvedli řádně odpověď nebo nevěděli, jaká jsou rizika sextingu. Respondenti nejčastěji uváděli, že největším rizikem sextingu je zveřejnění a sdílení intimního materiálu na internetu. Také velice často byla uvedena odpověď, že rizikem je zneužití a vydírání.

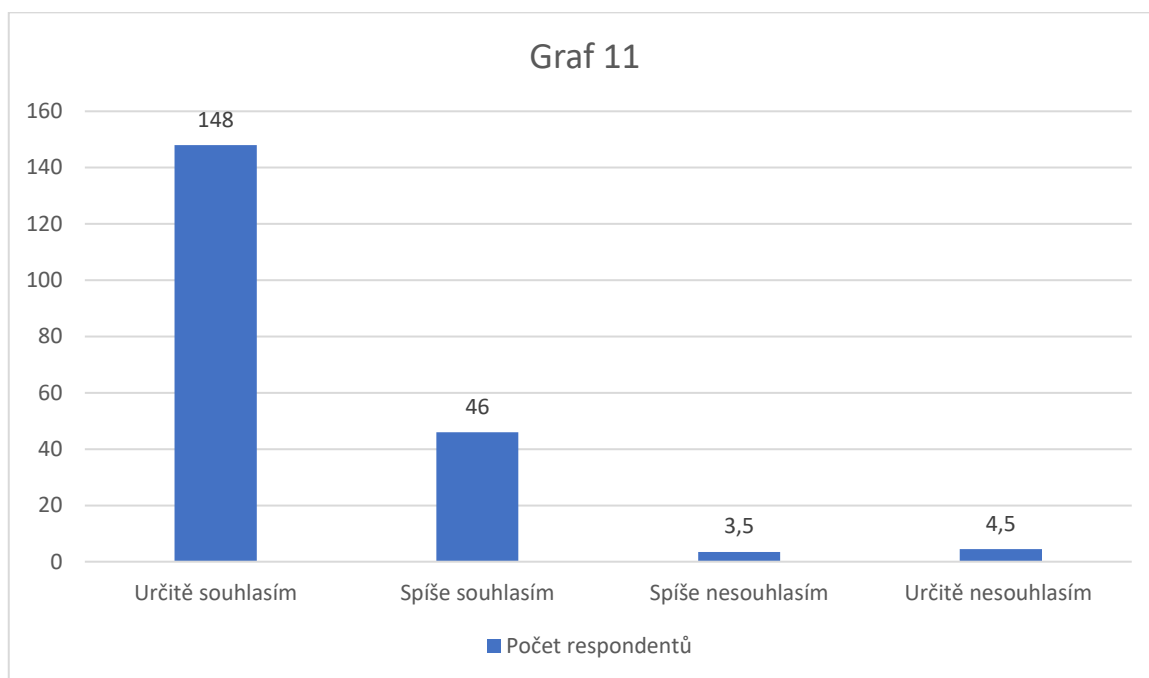
Otázka 12: Posílání intimního materiálu příteli/přítelkyni (fotografie, videa nebo zprávy) je bezpečné.

Graf 10 Posílání intimního materiálu příteli/přítelkyni (fotografie, videa nebo zprávy) je bezpečné

Graf 10 uvádí, že 10,0 % respondentů určitě souhlasí a 7,1 % spíše souhlasí s výše uvedeným tvrzením. Zbýlých 46,7 % spíše nesouhlasí a 36,2 % určitě nesouhlasí s tím, že posílání intimního materiálu příteli/přítelkyni je bezpečné.

Otázka 13: Sdílení intimního materiálu (fotografie, videa nebo zprávy) je rizikové.

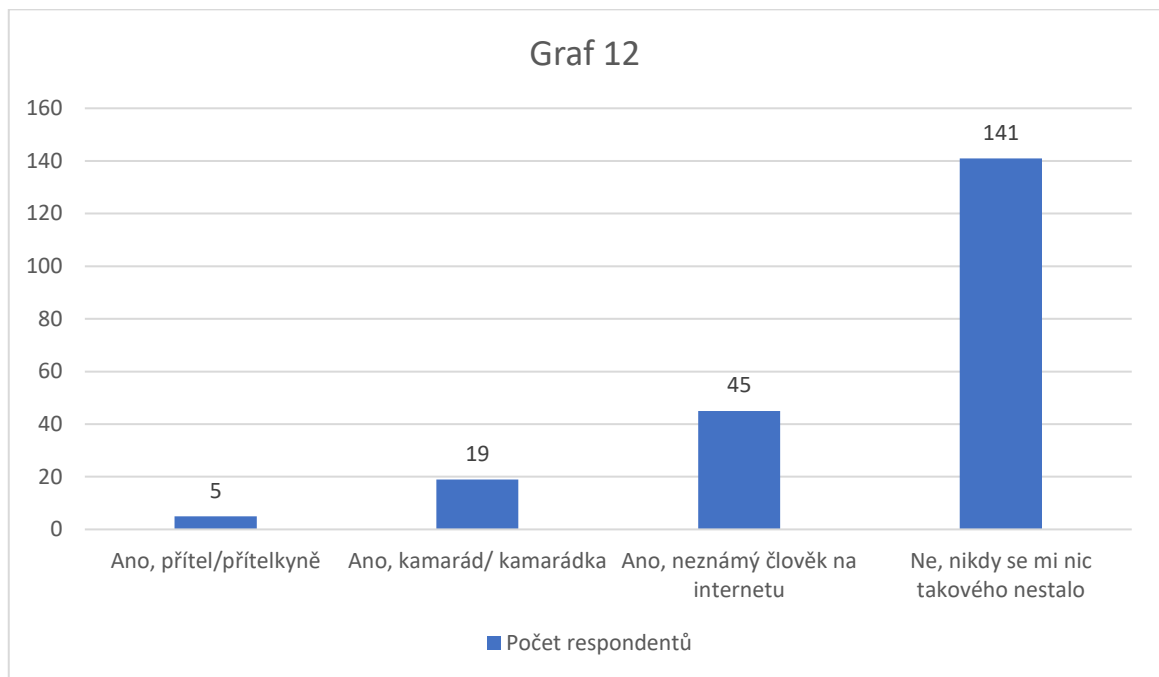

Graf 11 Sdílení intimního materiálu (fotografie, videa nebo zprávy) je rizikové

Graf 11 uvádí následující data, kdy 70,5 % respondentů určitě souhlasí a dalších 21,9 % spíše souhlasí, že sdílení choulostivého materiálu je rizikové. Avšak 7,1 % respondentů se domnívá, že lechtivý materiál existující v online světě není určitě rizikový, a 0,5 % respondentů spíše nepovažuje explicitní materiál za nebezpečný.

Třetí část výzkumných otázek ověřuje třetí hypotézu, a to, zda se respondenti někdy setkali s projevy sextingu či kybergroomingu a zda by se sešli s kamarádem, kterého znají pouze přes internet. K potvrzení, či vyvrácení dané hypotézy byly zpracovány a použity následující otázky.

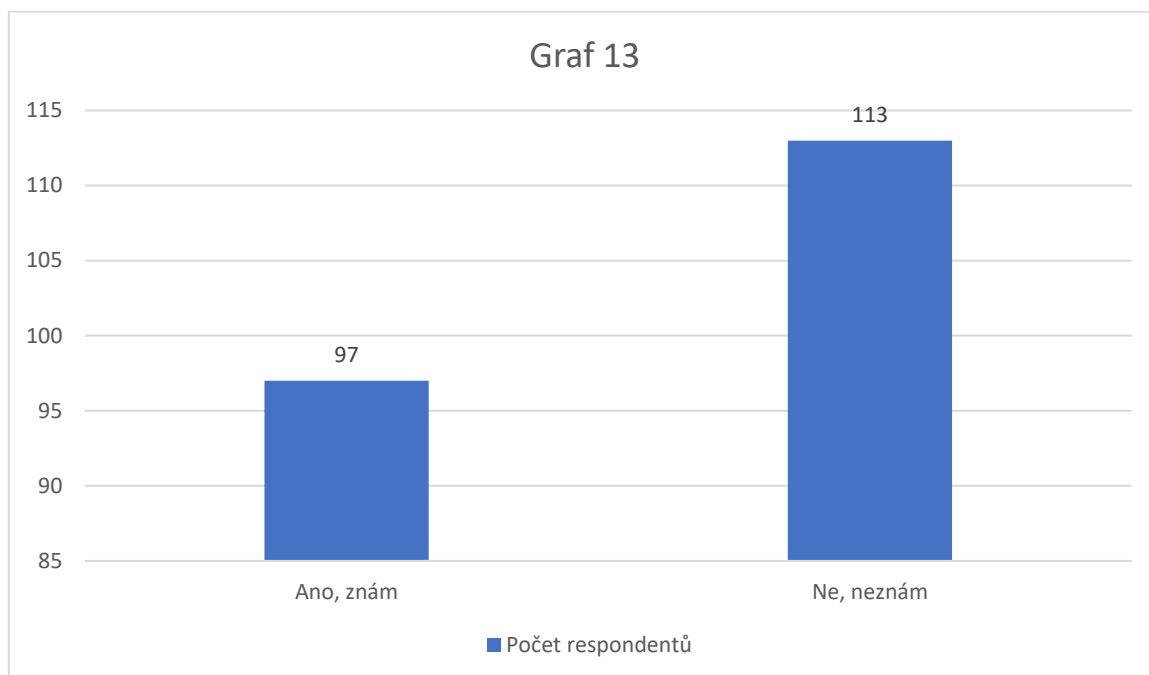
Otázka 14: Chtěl po vás někdo intimní fotografii?

Graf 12 Chtěl po vás někdo intimní fotografii

Graf 12 vyobrazuje jednotlivé odpovědi respondentů, kdy 2,4 % dotazovaným napsal přítel nebo přítelkyně o lechtivou fotografii nebo video, 9,0 % respondentů bylo požádáno o zaslání intimního materiálu od kamaráda či kamarádky z blízkého okolí. Dále 21,4 % bylo osloveno cizí osobou, která chtěla získat jejich intimní materiál, a 67,1 % dotazovaných odpovědělo, že je nikdy nikdo neoslovil a nedožadoval nic takového.

Otázka 15: Znáte někoho, kdo poslal intimní fotografii, video nebo zprávu někomu jinému?

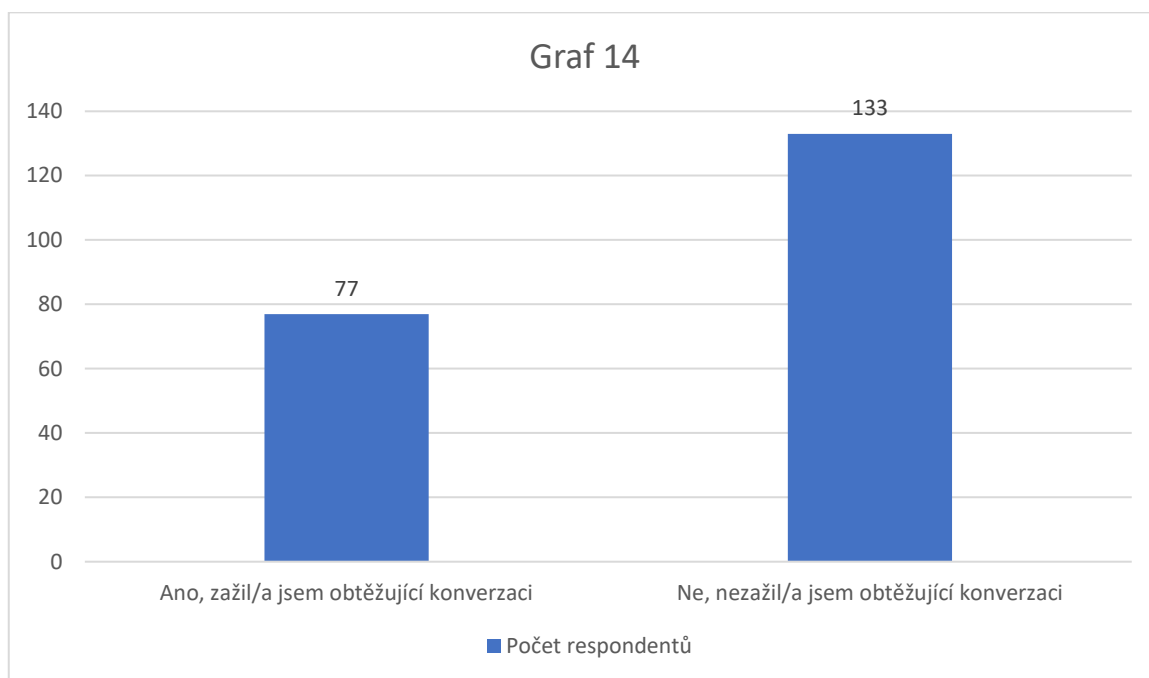

Graf 13 Znáte někoho, kdo poslal intimní fotografii, video nebo zprávu někomu jinému

V grafu 13 jsou zaneseny odpovědi respondentů, kdy více než polovina dotazovaných, a to konkrétně 53,8 %, nezná žádného člověka, který by někdy poslal intimní materiál.

Naproti tomu 46,2 % respondentů zná člověka, který zaslal choulostivou fotografii, video nebo zprávu.

Otázka 16: Zažili jste na sociálních sítích obtěžující konverzaci?

Graf 14 Zažili jste na sociálních sítích obtěžující konverzaci

V grafu 9 nalezneme odpovědi, kdy 36,7 % respondentů zažilo obtěžující online konverzaci, avšak 63,3 % se nikdy předtím nesetkalo s obtěžováním ve virtuálním světě.

Otázka 17: Znáte konkrétní případ sextingu nebo kybergroomingu z vašeho okolí?

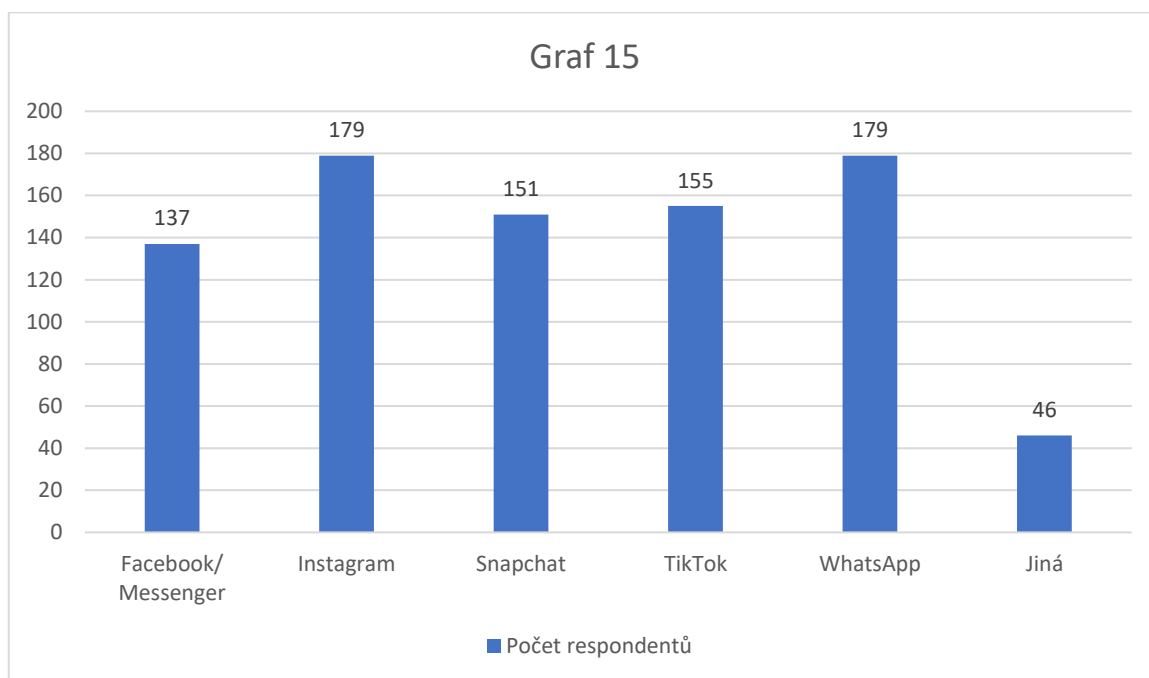
Pokud ano, jaký?

Výše uvedená otázka byla otevřená a respondenti napsali své odpovědi.

Respondenti uváděli následující odpovědi: kamarád poslal intimní fotografii, holka rozesílala nudesky, kamarádce někdo napsal o fotky, ale nic neposlala, ano, na aplikaci jménem Snapchat, zažila jsem kybergrooming v 10–12 letech, chtěl po mně fotky a sexuálně mě obtěžoval, spolužačka poslala svému příteli intimní fotky a dneska ty fotky má skoro celá třída, kamarádka mého kamaráda po něm chtěla lechtivé fotky, píšou mi Albánci o fotky, sestřenici na Snapchat přišla intimní fotografie od Araba a fotku mu ohodnotila, spolužák z Ukrajiny, mám podezření, že spolužák ze třídy posílal intimní fotky, vydírání při sextingu, po poslání intimní fotky se to dostalo k více lidem, než mělo.

Kromě výše uvedených odpovědí respondenti převážně odpovídali, že neznají nebo nechťejí uvést žádný konkrétní případ sextingu nebo kybergroomingu.

Otázka 18: Na jakých sociálních sítích máte profil?

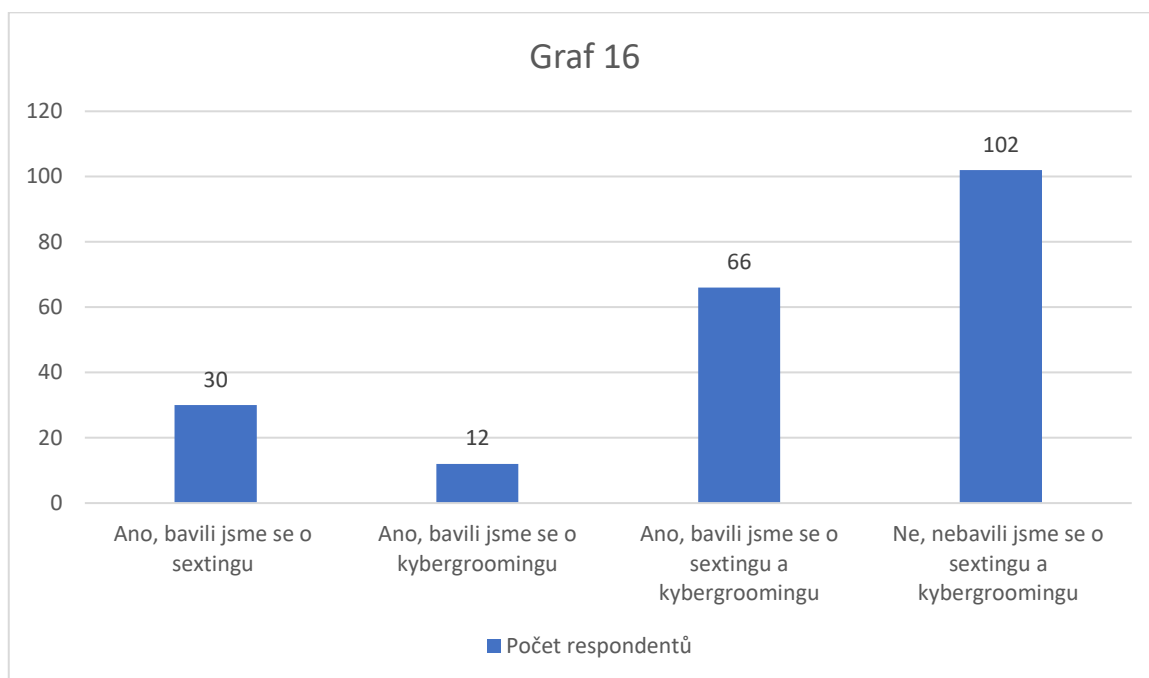

Graf 15 Na jakých sociálních sítích máte profil

V grafu 5 nalezneme odpovědi na výše uvedenou otázku, kdy respondenti měli možnost vybrat více odpovědí. Celkem 65,2 % respondentů uvedlo, že má profil na Facebooku/Messengeru, 85,2 % respondentů jsou uživateli Instagramu, 71,9 % dotazovaných má účet na Snapchatu, 73,8 % představuje uživatele TikToku, 85,2 % má založen profil na WhatsAppu a 21,9 % respondentů využívá a navštěvuje jiné sociální sítě.

Poslední část mapujících otázek je orientována na znalosti týkající se prevence zkoumaných kybernetických patologických jevů (sexting, kybergrooming). Jedna z výzkumných otázek je otevřená a respondenti měli své odpovědi napsat na základě svých znalostí, které se mohli dozvědět ve škole nebo z domova.

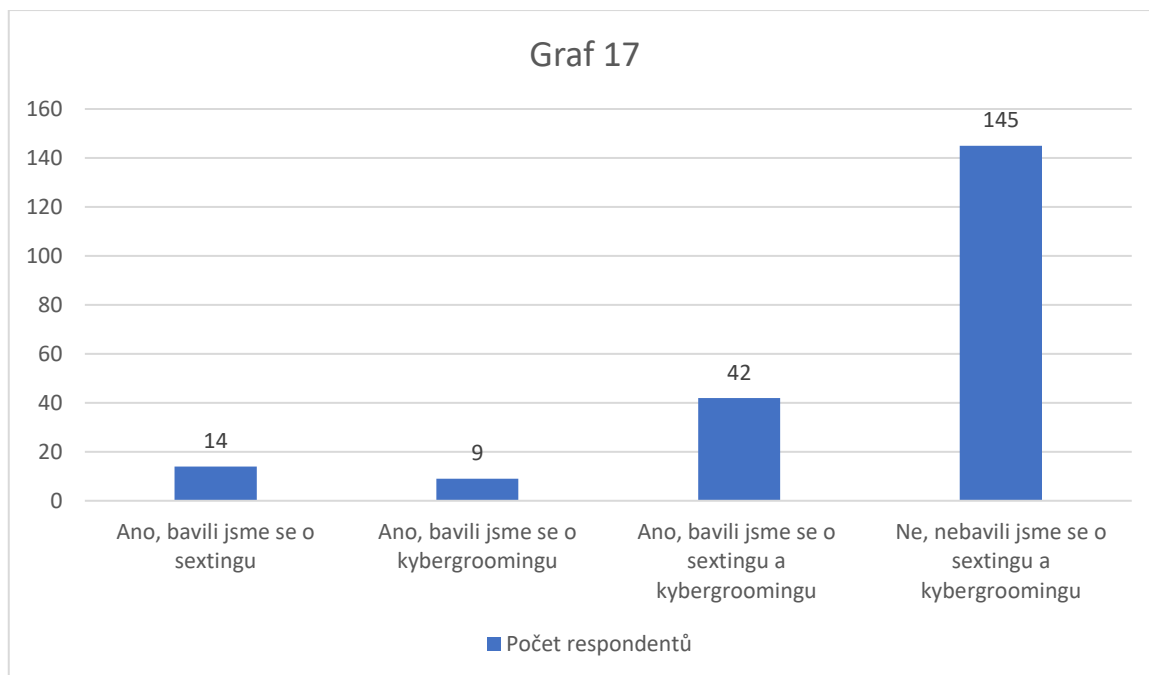
Otázka 19: Bavili jste se o sextingu nebo kybergroomingu s vaším učitelem?

Graf 16 Bavili jste se o sextingu nebo kybergroomingu s vaším učitelem

Z grafu 16 vyplývá, že 14,3 % respondentů se již bavilo o sextingu se svým učitelem, 5,7 % respondentů bylo seznámeno s kybergroomingem, 31,4 % dotazovaných probíralo s učitelem oba patologické online jevy a zbylých 48,6 % respondentů ještě nebylo seznámeno ve škole s danou problematikou.

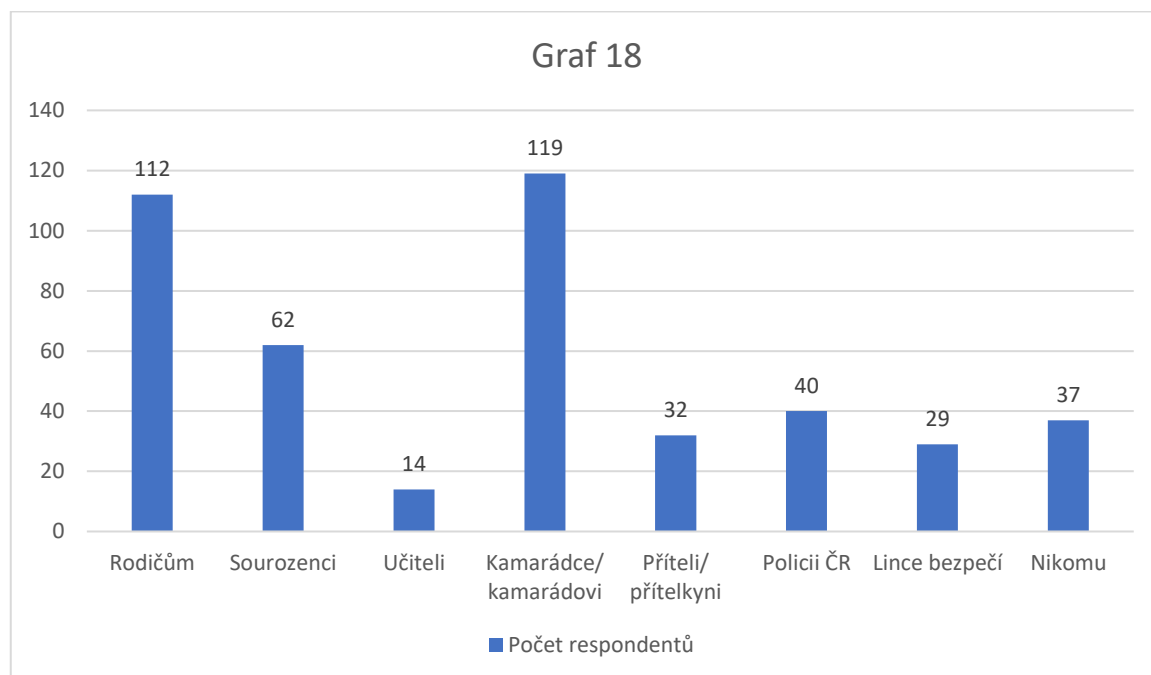
Otázka 20: Bavili jste se o sextingu nebo kybergroomingu s rodiči?

Graf 17 Bavili jste se o sextingu nebo kybergroomingu s rodiči

Graf 17 zobrazuje, že 6,7 % respondentů získalo informace o sextingu od svých rodičů, 4,3 % respondentů mluvilo o kybergroomingu se svými rodiči, 20,0 % mělo v povědomí oba patologické jevy a 69,0 % dotazovaných se nikdy doma nebavilo o sextingu ani o kybergroomingu.

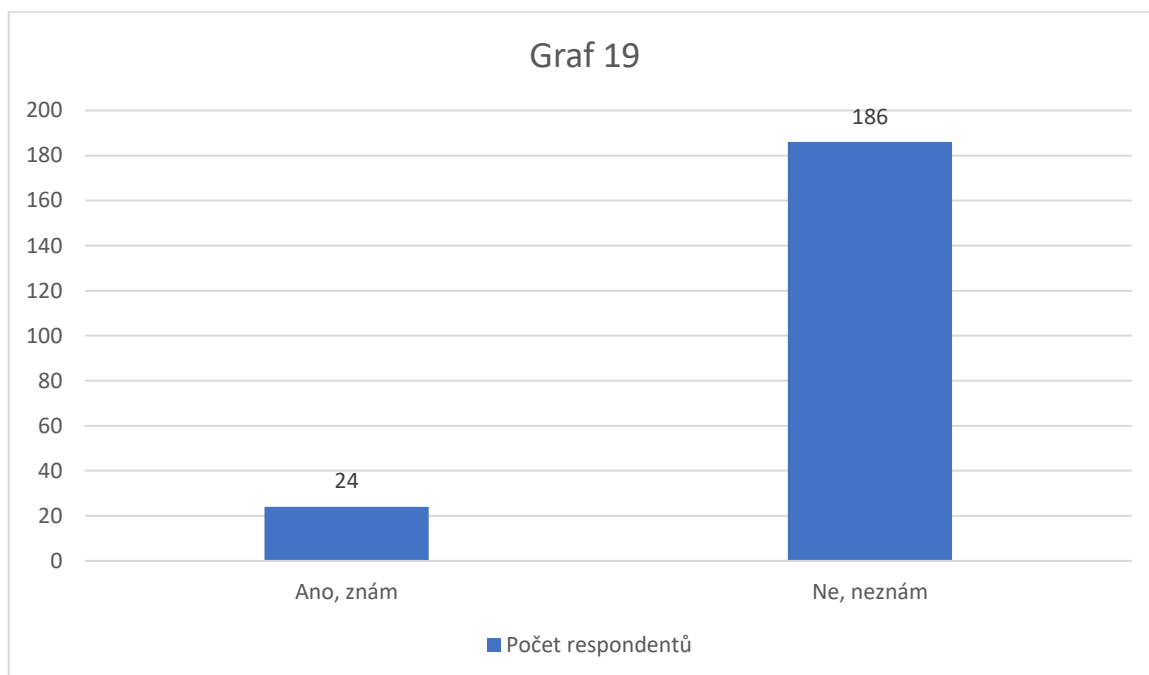
Otázka 21: Komu byste se svěřili, kdyby vás na internetu obtěžoval neznámý člověk?

Graf 18 Komu byste se svěřili, kdyby vás na internetu obtěžoval neznámý člověk

Graf 18 vyobrazuje jednotlivé odpovědi na výše uvedenou otázku. Respondenti mohli vybrat více odpovědí, kdy 53,3 % by se svěřilo s nepříjemnou situací svým rodičům, 29,5 % sourozencům, 6,7 % učitelům, 56,7 % kamarádce/kamarádovi, 15,2 % příteli/přítelkyni, 19,0 % Policii ČR, 13,8 % Lince bezpečí a 17,6 % nikomu. Respondenti mohli u otázky vybrat více odpovědí.

Otázka 22: Znáte konkrétní preventivní programy, které pomáhají obětem sextingu nebo kybergroomingu?

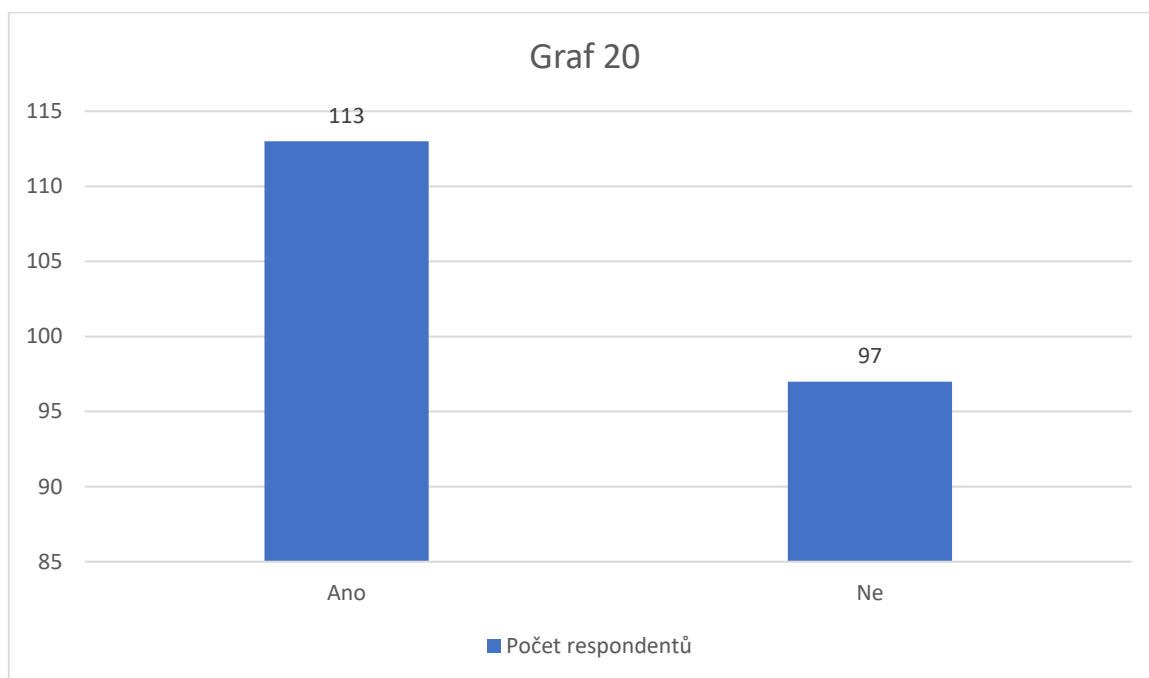
Graf 19 Znáte konkrétní preventivní programy, které pomáhají obětem sextingu nebo kybergroomingu

Graf 19 zobrazuje, že 88,6 % respondentů nezná žádné preventivní programy zaměřené na problematiku sextingu a kybergroomingu. Zbýlých 11,4 % dotazovaných uvedlo, že mají v povědomí preventivní aktivity v oblasti prevence e-rizik.

Otázka 23: Jaké preventivní programy znáte?

Respondenti nejčastěji uváděli, že neznají žádné preventivní programy, případně uváděli mylné či nesmyslné odpovědi. Pouze několik odpovědí lze považovat za správně formulované: Linka bezpečí nebo Policie ČR.

Otázka 24: Víte, co je (ne)bezpečný sexting?

Graf 20 Víte, co je (ne)bezpečný sexting

Graf 20 vyobrazuje odpověď na otázku, zda respondenti vědí, co je (ne)bezpečný sexting. 53,8 % má v povědomí výše uvedený termín a 46,2 % respondentů se s tímto pojmem ještě nikdy předtím nesešlo.

5.5 Vyhodnocení hypotéz

Výzkumné šetření bylo zaměřeno na cílovou skupinu jedinců ve věkovém rozmezí 11–16 let a byly stanoveny celkem čtyři hypotézy, které jsou potvrzeny, nebo vyvráceny na základě výzkumných dat získaných od respondentů.

H1: Více než 50 % respondentů má v povědomí kybergrooming.

Vyhodnocení hypotézy se opírá o první část dílčích výzkumných otázek dotazníku. Více než polovina respondentů, tedy 73,3 %, má v povědomí pojem sexting a 43,8 % respondentů souhlasně odpovědělo na otázku, zda znají druhý patologický jev (kybergrooming).

Z uvedených výsledků vyplývá, že první hypotézu lze označit za vyvrácenou.

H2: Respondenti jsou si více vědomi rizik sextingu než kybergroomingu.

Hypotéza 2 pracuje s otázkami, které mapují informovanost a znalost respondentů ohledně rizik vyskytujících se ve virtuálním prostředí. Více než polovina respondentů, konkrétně 53,3 %, jednoznačně souhlasí s tím, že přátelství s neznámým člověkem na sociálních sítích může být nebezpečné. Dále 11,0 % dotazovaných by určitě přijalo žádost o přátelství na sociálních sítích od cizího člověka a dalších 30,0 % by si pravděpodobně také přidalo do přátel neznámého jedince.

Na otázku, zda by se jedinci osobně setkali s člověkem, kterého znají pouze přes sociální síť, by převážná část respondentů na schůzku s někým takovým nešla. Online komunikaci s cizím člověkem shledává 15,2 % zcela bezpečnou a 25,2 % s uvedeným dotazem spíše souhlasí. Osobní setkání s neznámým člověkem z internetu označila za rizikové více než polovina respondentů. Účastníci výzkumného šetření odpovídali na otázku, jaká rizika kybergroomingu a sextingu mohou být. Respondenti uváděli v podstatě stejná rizika u obou patologických jevů. Zaslání intimního materiálu příteli nebo přítelkyni označilo za určitě bezpečné 10,0 % respondentů. V neposlední řadě sdílení intimního materiálu bylo označeno za jednoznačně rizikové, a to 70,5 % a dalších 21,9 % respondentů s tímto tvrzením spíše souhlasilo.

Většina respondentů má povědomí o obou uvedených jevech a dostatečně si uvědomují rizika, která jsou s danou problematikou spojena. Na základě odpovědí na otázky č. 10 a 11 lze usoudit, že hypotéza je vyvrácena.

H3: Respondenti se spíše setkali s projevy sextingu než s projevy kybergroomingu.

Na otázku, zda po respondentech někdo chtěl lechtivou fotografii nebo video, byly zaznamenány následující odpovědi:

ano, přítel/přítelkyně (2,4 %),

ano, kamarád/kamarádka (9,0 %),

ano, neznámý člověk na internetu (21,4 %),

ne, nikdy se mi nic takového nestalo (67,1 %).

Celých 46,2 % respondentů zná někoho, kdo poslal erotickou zprávu, nahou fotografii nebo video. Také bylo zjištěno, že 36,7 % účastníků výzkumu zažilo obtěžující konverzaci v kyberprostoru. Na otázku, zda respondenti znají konkrétní případ sextingu či kybergroomingu, většina uvedla, že se nesetkala s jakýmkoliv případem sextingu nebo kybergroomingu, případně neuvedla odpověď.

Ačkoliv malá část dotazovaných se o patologických online jevech ledacos doslechla od známých a někteří uvedli ve stručnosti i samotné případy. Tato otázka nabízela výběr z více možností, 65,2 % má účet na Facebooku/Messengeru, 85,2 % na Instagramu, 71,9 % na Snapchatu, 73,8 % na TikToku, 85, 2 % na WhatsAppu a dalších 21,9 % má profil na jiných platformách.

Hypotézu potvrzuje především otázka č. 17, kdy většina řádných odpovědí ukazuje na větší výskyt sextingu než kybergroomingu.

H4: Respondenti jsou více seznámeni s prevencí sextingu než kybergroomingu.

Na otázku, zda žáci probírali s učitelem danou problematiku e-rizik, odpovědělo 14,3 % respondentů, že jsou seznámeni se sextingem, 5,7 % s kybergroomingem, 31,4 % mluvilo ve škole o obou patologických jevech a zbylých 48,6 % danou problematiku nikdy neprobíralo v rámci výuky s učitelem. Následně odpovídali na obdobnou otázku, kdy 6,7 % respondentů mluvilo se svými rodiči o sextingu, 4,3 % se s nimi bavilo o kybergroomingu, 20,0 % mluvilo o sextingu i kybergroomingu a 69,0 % dotázaných nikdy předtím neprobíralo uvedené nebezpečné jevy. Preventivní programy, které pomáhají obětem kyberkriminality, má v povědomí 11,4 % respondentů. Na navazující otázku, jaké preventivní programy respondenti znají, odpověděl pouze minimální počet respondentů. Téměř všichni neuvedli žádnou nebo řádnou odpověď. U následující otázky bylo možné vybrat více možností, kdy s obtěžováním na internetu by se svěřilo 53,3 % rodičům, 29,5 % sourozenci, 6,7 % učitelům, 56,7 % kamarádce/kamarádovi, 15,2 % příteli/přítelkyni, Policii ČR 19,0 %, Lince bezpečí 13,8 %, nikomu 17,6 %. Nakonec 53,8 % dotazovaných má v povědomí pojem (ne)bezpečný sexting.

Poslední hypotéza je potvrzena.

Výzkumné cíle potvrdily, nebo vyvrátily postupně všechny stanovené hypotézy. První hypotéza byla vyvrácena, ačkoliv převážná část jedinců má v povědomí sexting, druhý patologický jev není stále dostatečně známý. Celých 43,8 % respondentů mělo v povědomí kybergrooming. Dále bylo vyvráceno, že si respondenti více neuvědomují rizika kybergroomingu, a potvrdilo se, že si dostatečně uvědomují nástrahy, které se týkají dané problematiky. Zároveň bylo potvrzeno, že respondenti se setkali převážně s projevy sextingu než kybergroomingu. Také je uspokojivé zjištění, že by většina dotazovaných na osobní schůzku s neznámým člověkem nešla. V neposlední řadě je důležité zmínit poslední a klíčovou hypotézu, která si kladla za cíl zjistit, zda jsou respondenti více seznámeni s prevencí sextingu než kybergroomingu. Hypotéza byla potvrzena na základě odpovědí na otázky č. 19 a 20.

Závěr

Tato bakalářská práce se zabývala aktuální problematikou vyskytující se ve virtuálním prostředí, která ohrožuje nejen dospělé, ale i nezletilé dospívající jedince. Mnohdy se zdá, že patologické jevy nejsou zdaleka tak hrozivé, či dokonce nebezpečné, ale opak je pravdou. Velice pozitivní je fakt, že nástrahy kyberprostoru nejsou zveličovány a v průběhu let se zvýšil zájem šířit informace o nežádoucích jevech vyskytujících se v online světě.

V teoretické části bakalářské práce byly vymezeny první čtyři kapitoly.

V první kapitole byla stručně popsána rizika spojená s virtuálním světem. V online prostředí u každého z nás vzniká nová identita, která se může v důsledku působení určitých aspektů projevat nežádoucím chováním. Následně byl do podrobnějších detailů představen první rizikový online jev – sexting – a rizika, která s tímto pojmem úzce souvisí. Nedílnou součástí první kapitoly kromě základních informací tvořily i samotné skutečné případy z České republiky.

Poté byl představen druhý rizikový online jev – kybergrooming –, zejména byly popsány etapy groomingu, manipulační techniky, charakteristika pachatelů a stručný popis oběti.

Nepostradatelnou součástí této kapitoly byla část, která se zabývala následky groomingu, a stejně jako u předchozího jevu, také zde byly uvedeny případy kybergroomingu z České republiky.

Ve třetí kapitole bylo charakterizováno vývojové období cílové skupiny, a to pubescence, především zvláštnosti, které se objevují v daném věku. Rovněž byl v krátkosti vysvětlen význam online komunikace a vymezen rozdíl mezi kyberprostorem a realitou.

Předposlední kapitola práce představovala samotnou prevenci sextingu a kybergroomingu, jednotlivě rozdělené preventivní kroky ze strany školy a preventivní kroky ze strany rodičů proti e-rizikům. V poslední části kapitoly byl představen krátký souhrn informací a zařazeny odkazy na jednotlivé preventivní projekty.

Poslední kapitolou této bakalářské práce byla výzkumná část. V první části byly představeny hlavní výzkumný cíl, dílčí cíle a hypotézy. Výzkumným nástrojem bylo dotazníkové šetření, kdy sběr dat probíhal prostřednictvím anonymního elektronického dotazníku. Tento dotazník se nachází v příloze.

Následně byl vyobrazen výzkumný vzorek, tedy cílová skupina jedinců, kteří se podíleli na výzkumu. Předposlední částí zahrnovala interpretaci a analýzu získaných dat a poslední částí bylo vyhodnocení stanovených hypotéz.

Výzkumné otázky korespondovaly s výzkumnými cíli a potvrdily, nebo naopak vyvrátily postupně všechny hypotézy. První hypotéza byla vyvrácena, jelikož drtivá většina jedinců má v povědomí sexting, ale druhý patologický jev, kybergrooming, zůstává stále méně známý. Celých 43,8 % respondentů mělo v povědomí kybergrooming. Druhá hypotéza byla vyvrácena, protože si respondenti dostatečně uvědomují rizika sextingu i groomingu. Dále třetí hypotéza byla potvrzena, kdy se respondenti především setkali více s projevy sextingu než kybergroomingu. Také je uspokojivé zjištění, že by převážná část účastníků tohoto dotazníkového šetření na osobní schůzku s neznámým člověkem nešla. V neposlední řadě je důležité zmínit poslední a klíčovou hypotézu, která si kladla za cíl zjistit, zda jsou respondenti více seznámeni s prevencí sextingu než kybergroomingu. Hypotéza byla potvrzena na základě získaných odpovědí u otázek č. 19 a 20. Výsledky poslední hypotézy také poukázaly na skutečnost, že více než polovina respondentů byla informována o e-rizicích, a to v rámci výuky ve škole. Znepokojivé zjištění však bylo, že respondenti neznají téměř žádné preventivní programy, které pomáhají obětem kyberkriminality.

Výsledky považuji za uspokojivé a věřím, že vzhledem ke zvyšujícímu se zájmu o e-rizika se zvýší i informovanost o této problematice. Především proto, aby každý jedinec dokázal rozpoznat online nebezpečí a znal základní preventivní kroky.

S odstupem času a ze současného pohledu na výsledky výzkumu bych se v budoucnu rozhodla pro použití jiného typu dotazníku – papírovou formu či dotazník v Excelu –, a to především z důvodu přehlednosti a lepšího zpracování odpovědí.

Seznam použité literatury

- BEURS, de Derek, 2021. *Mýty o sebevraždě: jak o ní přemýšlet a mluvit*. Přeložil Milena NOVÁKOVÁ. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1812-8.
- DĚDKOVÁ, Lenka a Alena ČERNÁ, ed., 2013. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-210-6374-7.
- DIVÍNOVÁ, Radana, 2005. *Cybersex: forma internetové komunikace*. Praha: Triton. ISBN 80-7254-636-8.
- DVOŘÁK, Ondřej, 2023. *Já, droga*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-271-3759-6.
- ECKERTOVÁ, Lenka a Daniel DOČEKAL, 2013. *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpověděho rodiče*. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-2513-804-5.
- HANUŠOVÁ, Jaroslava, 2006. *Násilí na dětech - syndrom CAN*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí. ISBN 80-86991-78-4.
- HENDL, Jan, 2016. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 4., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0982-9.
- HOLLÁ, Katarína, 2016. *Sexting a kyberšikana*. Bratislava: Iris. ISBN 978-80-815-3061-6.
- HULANOVÁ, Lenka, 2012. *Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality*. Praha: Triton. ISBN 9788073875459.
- CHOO, Kim-Kwang, 2009. *Online child grooming: a literature review on the misuse of social networking sites for grooming children for sexual offences*. Canberra: Australian Institute of Criminology. ISBN 9781921532337.
- JEDLIČKA, Richard, 2011. *Výchovné problémy s žáky z pohledu hlubinné psychologie*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-788-6.
- KOPECKÝ, Kamil, 2013. *Rizika internetové komunikace v teorii a praxi*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3571-8.
- KOPECKÝ, Kamil, 2015. *Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4861-9.

- KOPECKÝ, Kamil, René SZOTKOWSKI a Pavla DOBEŠOVÁ, 2021. *Riziková komunikace a seznamování českých dětí v kyberprostoru*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-5914-1.
- KOŽÍŠEK, Martin a Václav PÍSECKÝ, 2016. *Bezpečně n@ internetu: průvodce chováním ve světě online*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-5595-3.
- KURČÍKOVÁ, Katarína, 2013. Mládež ako potencionálna obeť sextingu. In: MARKOVÁ, Dagmar a Lenka ROVNANOVÁ. *Sexuality VI: zborník vedeckých príspevkov*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, s. 225–237. ISBN 978-80-557-0479-1.
- PECHÁČKOVÁ, Marika, 2020. *Kdo chytá v síti*. Brno: BizBooks. ISBN 978-80-265-0919 6.
- POPELKA, Miroslav a Veronika VÁLKOVÁ, 2001. *Dějepis pro gymnázia a střední školy*. Praha: SPN. ISBN 80-7235-145-1.
- PTÁČEK, Radek a Hana KUŽELOVÁ, 2013. *Vývojová psychologie pro sociální práci*. Praha: MPSV. ISBN 978-80-7421-060-0.
- RÖHR, Heinz-Peter, 2014. *Zneužití: léčba následků sexuálního či emočního násilí*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0601-9.
- ŘÍČAN, Pavel, 2010. *Psychologie osobnosti: obor v pohybu*. 6., rev. a dopl. vyd. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3133-9.
- SPITZER, Manfred, 2014. *Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum*. Brno: Host. ISBN 978-80-7294-872-7.
- SZOTKOWSKI, René, 2020. *Sexting u českých dětí*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-5793-2.
- ŠEVČÍKOVÁ, Anna, 2014. *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-5010-1.
- UHLS, Yalda T., 2018. *Mediální mámy a digitální tátové: rady, které na internetu nenajdete*. Přeložil Pavla LE ROCH. Praha: Portál. ISBN 9788026213178.
- VÁGNEROVÁ, Marie, 2012. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání. Vydání druhé, doplněné a přepracované*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2153-1.

WEISS, Petr, 2005. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada Publishing. ISBN 80-247-0929-5.

ZAPLETALOVÁ, Jana, 2015. Školní poradenské pracoviště. In: MIOVSKÝ, Michal a kol. *Prevence rizikového chování ve školství*. 2. vyd. Praha: Univerzita Karlova, . ISBN 978-80-7422-392-1.

ZVĚŘINA, Jaroslav, 2003. *Sexuologie (nejen) pro lékaře*. Brno: CERM. ISBN 80-7204-264-5.

Elektronické zdroje

KOPECKÝ, K., SZOTKOWSKI, R. Sexting a právo. E-Bezpečí, roč. 4, č. 2, s. 62-65. Olomouc: Univerzita Palackého, 2019. ISSN 2571-1679. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php?view=article&id=1681>

MAŠKOVÁ, Anna a kol., 2012. *Kybergrooming a kyberstalking* [online]. Praha: Národní centrum bezpečnějšího internetu [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <http://www.ncbi.cz/projekty/ukoncene-projekty/opvk-skola-bezpecne-online.html>

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ A TĚLOVÝCHOVY ČR, 2010. Doporučení MŠMT k realizaci sexuální výchovy v základních školách. In: *Msm.cz* [online]. 20. 12. 2010 [cit. 2023-03-09]. Dostupné z: <https://www.msm.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/doporuceni-msmt-k-realizaci-sexualni-vychovy-v-zakladnich>

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ A TĚLOVÝCHOVY ČR, 2023. Zásady efektivní primární prevence. *Msm.cz* [online]. © 2023 [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: <https://www.msm.cz/vzdelavani/socialni-programy/zasady-efektivni-primarni-prevence>

PROJEKT E-BEZPEČÍ - E-Bezpečí [online]. Copyright © [cit. 30.05.2023]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/61-vyzkum-rizikoveho-chovani-ceskych-deti-v-prostredi-internetu-2014-prezentace/file>

REDAKCE E-BEZPEČÍ, 2019. Třetina švýcarských dětí byla vystavena kybergroomingu. In: *E-bezpeci.cz* [online]. 16. 1. 2019 [cit. 2023-03-19]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/pohledem-vedy/1436-tretina-svycarskych-deti-byla-vystavena-kybergroomingu>

SULER, John. The Online Disinhibition Effect. *CyberPsychology & Behavior* [online]. 2004, 7(3), 321-326 [cit. 2023-05-21]. ISSN 1094-9313. Dostupné z: doi:10.1089/1094931041291295

VELIČKOVÁ HULANOVÁ Lenka. Kybergrooming a kyberstalking. In: KRČMÁŘOVÁ, Barbora, Kristýna VACKOVÁ, Lenka VELIČKOVÁ HULANOVÁ, Aneta LANGROVÁ, Barbora MALÍKOVÁ a Peter PORUBSKÝ. Děti a online rizika [online]. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2012 [cit. 2018-05-14]. ISBN 978-80-904920-3-5. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1378730032.pdf>

Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1 Kolik je vám let?	50
Graf 1 Jakého jste pohlaví?.....	50
Graf 2 Věk.....	51
Graf 3 Věděli jste, co je sexting, předtím, než jste si přečetli základní informace v úvodu dotazníku.....	52
Graf 4 Věděli jste, co je kybergrooming, předtím, než jste si přečetli základní informace v úvodu dotazníku.....	53
Graf 5 Přátelství s neznámým člověkem na sociálních sítích může být nebezpečné	54
Graf 6 Přidali byste si do přátel člověka, kterého neznáte osobně	55
Graf 7 Šli byste ven s člověkem, kterého znáte pouze ze sociálních sítí.....	56
Graf 8 Online komunikace s neznámým člověkem na sociálních sítích je bezpečná.....	57
Graf 9 Osobní setkání s člověkem, kterého znáte pouze prostřednictvím sociálních sítí, může být nebezpečné	58
Graf 10 Posílání intimního materiálu příteli/přítelkyni (fotografie, videa nebo zprávy) je bezpečné.....	59
Graf 11 Sdílení intimního materiálu (fotografie, videa nebo zprávy) je rizikové.....	60
Graf 12 Chtěl po vás někdo intimní fotografii.....	61
Graf 13 Znáte někoho, kdo poslal intimní fotografii, video nebo zprávu někomu jinému	62
Graf 14 Zažili jste na sociálních sítích obtěžující konverzaci	63
Graf 15 Na jakých sociálních sítích máte profil	64
Graf 16 Bavili jste se o sextingu nebo kybergroomingu s vaším učitelem.....	65
Graf 17 Bavili jste se o sextingu nebo kybergroomingu s rodiči.....	65
Graf 18 Komu byste se svěřili, kdyby vás na internetu obtěžoval neznámý člověk	66
Graf 19 Znáte konkrétní preventivní programy, které pomáhají obětem sextingu nebo kybergroomingu.....	67
Graf 20 Víte, co je (ne)bezpečný sexting.....	68

Příloha A

Vážení žáci,

studuji na Univerzitě v Hradci Králové a obracím se na vás s žádostí o vyplnění dotazníku, který poslouží pro zpracování mé bakalářské práce. Jedná se o problematiku rizikového chování v kyberprostoru (sexting a kybergrooming).

Pro ty, kteří si nejsou jistí, dané pojmy ve stručnosti představím. Sextingem chápeme posílání jakéhokoliv intimního materiálu (fotografie, video, erotické zprávy) na internetu nebo prostřednictvím jiných virtuálních elektronických médií. Kybergrooming představuje online komunikaci s neznámým člověkem, který se skrývá za falešnou identitou. Tento neznámý člověk vámi manipuluje, snaží se s vámi osobně setkat a v průběhu vaší online komunikace po vás může vyžadovat intimní materiál nebo osobní údaje.

Dotazník je zcela anonymní, proto bych Vás ráda požádala o pravdivé vyplnění odpovědí.

Předem Vám děkuji za spolupráci.

1. Jakého jste pohlaví?

- Dívka
- Chlapec

2. Kolik je vám let?

- 11 let
- 12 let
- 13 let
- 14 let
- 15 let
- 16 let

3. Věděli jste, co je sexting předtím, než jste si přečetli základní informace v úvodu dotazníku?

- Ano, věděl/a
- Ne, nevěděl/a

4. Věděli jste, co je kybergrooming předtím, než jste si přečetli základní informace v úvodu dotazníku?

- Ano, věděl/a
- Ne, nevěděl/a

5. Přátelství s neznámým člověkem na sociálních sítích může být nebezpečné.

- Určitě souhlasím
- Spíše souhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Určitě nesouhlasím

6. Přidali byste si do přátel člověka, kterého neznáte osobně?

- Určitě ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Určitě ne

1. Šli byste ven s člověkem, kterého znáte pouze ze sociálních sítí?

- Určitě ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Určitě ano

8. Online komunikace s neznámým člověkem na sociálních sítích je nebezpečná.

- Určitě souhlasím
- Spíše souhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Určitě nesouhlasím

9. Osobní setkání s člověkem, kterého znáte pouze prostřednictvím sociálních sítí, může být nebezpečné.

- Určitě souhlasím
- Spíše souhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Určitě nesouhlasím

10. Jaká jsou podle vás rizika kybergroomingu?

11. Jaká jsou podle vás rizika sextingu?

12. Posílání intimního materiálu příteli/přítelkyni (fotografie, videa nebo zprávy) je bezpečné.

- Určitě souhlasím
- Spíše souhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Určitě nesouhlasím

13. Sdílení intimního materiálu (fotografie, video nebo zpráva) je rizikové.

- Určitě souhlasím
- Spíše souhlasím
- Spíše nesouhlasím
- Určitě nesouhlasím

14. Chtěl po vás na internetu někdo intimní fotografii nebo video?

- Ano, přítel/přítelkyně
- Ano, kamarád/kamarádka
- Ano, neznámý člověk na internetu
- Ne, nikdy se mi nic takového nestalo

15. Znáte někoho, kdo poslal cizí intimní fotografii, video nebo zprávu někomu jinému?

- Ano, znám
- Ne, neznám

16. Zažili jste na sociálních sítích obtěžující konverzaci?

- Ano, zažil/a jsem obtěžující konverzaci
- Ne, nezažil/a jsem obtěžující konverzaci

17. Znáte konkrétní případ sextingu nebo kybergroomingu z vašeho okolí? Pokud ano, jaký?

18. Na jakých sociálních sítích máte profil?

Vyberte jednu nebo více odpovědí

- Facebook/Messenger
- Instagram
- Snapchat
- TikTok
- WhatsApp
- Jiná ...

19. Bavili jste se o sextingu nebo kybergroomingu s učitelem?

- Ano, bavili jsme se o sextingu
- Ano, bavili jsme se o kybergroomingu
- Ano, bavili jsme se o sextingu a kybergroomingu
- Ne, nebavili jsme se o kybergroomingu a sextingu

20. Bavili jste se o sextingu nebo kybergroomingu s rodiči?

- Ano, bavili jsme se o sextingu
- Ano, bavili jsme se o kybergroomingu
- Ano, bavili jsme se o sextingu a kybergroomingu
- Ne, nebavili jsme se o kybergroomingu a sextingu

21. Znáte konkrétní preventivní programy, které pomáhají obětem sextingu nebo kybergroomingu?

- Ano, znám
- Ne, neznám

22. Jaké preventivní programy znáte?

23. Komu byste se svěřili, kdyby vás na internetu obtěžoval neznámý člověk?

- Rodičům
- Sourozenci
- Učitelé
- Kamarádce/kamarádovi
- Příteli/přítelkyni
- Policii ČR
- Lince bezpečí
- Nikomu

24. Víte, co je (ne)bezpečný sexting?

- Ano
- Ne